

จริยธรรม

กับ
คุณค่าของพยาบาล

อมรา มลิตา

ISBN 974-340-562-3

จริยธรรม
กับคุณค่าของพยาบาล

อมรา มลิลลา

ภาพปก เซาว์ อัสว

กานา

วิชาชีพการพยาบาลเป็นอาชีพที่ดี มีเกียรติ และ
ศักดิ์ศรี แต่เรายังมีพยาบาลไม่พอด้วยเหตุหลายประการ
ตั้งแต่ผู้ใหญ่บางคนไม่ยอมให้ลูกหลานเรียนเพราะเข้าใจ
ผิดคิดว่าเป็นงานต่ำต้อย ทั้งยังเป็นงานหนัก ถ้าจะให้
เรียนคิดจะให้เรียนแพทย์ดีกว่า ที่จริงแล้วแพทย์และ
พยาบาลจะต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ผู้ป่วยจึงจะได้รับการ
ดูแลรักษาอย่างดีที่สุด หมอเก่งและยาดีนั้นไม่พอ
ต้องมีการพยาบาลที่ดีด้วย

เด็กทั่วไปเมื่อจะเลือกเรียนวิชาชีพยังไม่เข้าใจว่า
วิชาการพยาบาลคืออะไร จึงอาจไปเลือกเรียนวิชาอื่นที่
ล้นตลาดแล้ว การผลิตพยาบาลก็ยังผลิตได้น้อย มีผู้สมัคร
จำนวนหมื่นแต่รับได้เพียงจำนวนร้อย ผู้ที่สำเร็จแล้ว
หากไม่รักวิชาชีพหรือมีเหตุผลอื่นก็ย้ายอาชีพเสีย และ
มีไม่น้อยที่พยาบาลถูกคนอาชีพอื่นขอร้องให้ไปเป็นแม่บ้าน
เสียอีก พยาบาลจึงขาดตลาด

บ้านใดมีลูกหลานหรือญาติเป็นพยาบาล เมื่อคนในบ้านป่วยที่ป่วยน้อยก็หายไว ที่ป่วยเรื้อรังก็ยังมีกำลังใจที่ป่วยหนักก็ยังพอผ่อนคลาย แม้ปางตายก็ยังอบอุ่นใจ เพราะมีพยาบาลอยู่กับบ้าน

วิทยาลัยพยาบาลของสหประชาชาติไทยมีปณิธานที่จะผลิตพยาบาลที่ดีพร้อมทั้งความรู้ความสามารถและจริยธรรมที่ดีงาม จึงจัดเรื่องนี้ไว้ในหลักสูตรหลายชั่วโมง ทั้งยังจัดสอนในหลายรูปแบบ เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2527 อาจารย์ แพทย์หญิงอมรา มลิลลา ได้กรุณามาเป็นวิทยากรให้ ผู้ที่ได้ฟังเองในวันนั้นและผู้ที่ได้อ่านเรื่องในภายหลังรู้สึกประทับใจมาก เพราะทั้งสนุก มีเนื้อหาสาระครอบคลุม และคุณค่ามาก จึงอยากให้นักศึกษาและพยาบาลทั้งหลายได้อ่านโดยทั่วกัน จึงขออนุญาตท่านวิทยากรจัดพิมพ์ให้เป็นหนังสือประกอบการศึกษาสำหรับนักศึกษาของเราอ่านนอเวลา หากวิทยาลัยพยาบาลอื่นสนใจและเห็นชอบก็อาจใช้ด้วยได้

ผู้จัดทำ

เมษายน พ.ศ. 2529

จริยธรรมกับคุณค่าของพยาบาล

ณ วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย

เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2527

เพียงได้ยินหัวข้อเรื่องที่จะพูด หลายท่านอาจจวงงแล้วก็ได้ เพราะคิดว่าจริยธรรมเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ เราจะมานั่งฟังเรื่องน่าเบื่อกัน ถ้าเรานึกอย่างนั้น เราก็เลยปิดหู และปิดใจของเราด้วย ดีไม่ดีหลายท่านเริ่มตลกขำขันกันแล้วก็ไม่ทราบ

จริยธรรมไม่ใช่อะไรที่น่าเบื่อเลย เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในใจของเราทุกคน เมื่อไหร่ที่ใจมีความหมาย มีความพอใจชีวิตความเป็นอยู่ของตน กระทำสิ่งสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษย์และโลก รับความเป็นจริงทุกอย่างที่เป็นตัวเรา ที่อยู่รอบล้อมตัวเรา ความรู้สึกนั้นก็จริยธรรมในตัวเองแล้ว

ก่อนที่จะไปถึงจริยธรรมกับคุณค่าของการพยาบาล เราลองมาทบทวนคุณนิตหนึ่งว่า การพยาบาลหรืออาชีพที่

เราเลือกเข้ามาเรียนนี้ คืออะไรกันแน่ เราเข้าใจสิ่งนี้แค่ไหน และคิดว่าตัวเองจะทุ่มเทให้กับการจะสำเร็จออกไปเป็นพยาบาลแค่ไหน

คำว่า พยาบาล ตามศัพท์ แปลว่า ความเอื้อเฟื้อ หรือการดูแลเป็นพิเศษ หมายถึงการที่เราเอื้อน้ำใจออกไปดูแลสิ่งที่อยู่เฉพาะหน้าเป็นพิเศษด้วยความใส่ใจ ห่วงใย เมตตา สำหรับหน้าที่ของพยาบาล สิ่งที่อยู่ต่อหน้า เฉพาะหน้า ก็คงเป็นคนไข้ คนไข้ก็คือคนอย่างเรานี่เอง แต่เกิดเจ็บป่วยขึ้น เรามองดูแล้ว อาจเห็นว่า เขาไม่ได้เจ็บป่วย แต่ตัวเขาเองเห็นว่าเขาเจ็บป่วย เราต้องทำความเข้าใจประเด็นนี้กันก่อนว่า บางทีจากการมองดู เราเกิดความรู้สึกว่า เขาไม่ได้เจ็บ เราก็หงุดหงิด เพราะเราเหนื่อยจะตายไป อยากจะหลับจะนอน ก็ไม่ได้หลับ ไม่ได้นอน แล้วคนอะไรก็ไม่รู้ แกล้งมาร้องพิโอดพิโอย แล้วก็โวยวาย จะให้เราไปเอาใจใส่ ดูไปก็ไม่เห็นเจ็บ เห็นป่วยตรงไหนเลย หมั่นไส้จริง

เราไปคิดอย่างนั้นไม่ได้ เพราะว่าแต่ละคน แต่ละคน มีความคิดของเขา เป็นตัวของเขา เราไม่รู้ไม่ได้ว่าอะไรอยู่ข้างในใจของเขาบ้าง เขาอาจเจ็บป่วยทางใจ เรามองดูแล้ว เห็นว่าเขาไม่เจ็บ แต่จริงๆ แล้ว เขารู้สึกว่าเขาเจ็บ

เราต้องสอนตัวเองว่า โดยหน้าที่ของเรา เรามีหน้าที่ให้ความเอื้อเพื่อ เรามีหน้าที่ให้ความเข้าใจ ให้ความเห็นอกเห็นใจแก่เขา นั่นคือ เราต้องฟังเขา เราไม่มีหน้าที่ไปบอกว่า เขาเจ็บหรือไม่เจ็บ เขาแกล้งทำหรือเปล่า ลืมตรงนั้นเสีย อย่าไปเอามาอัดใส่เทปใจเอาไว้ เพราะถ้าเรามีความคิดอย่างนั้นเป็นพื้นฐานอยู่ในใจแล้ว ให้ความเอื้อเพื่อ ความมีน้ำใจจะหายไป

ถ้าเราเกิดความรู้สึกทรมานไม่ได้กับกิริยาที่เขาแสดงต่อเรา กับอาการที่เราดูแล้ว มีความรู้สึกว่าเขาไม่ได้เป็นอะไรอย่างที่บอกกับเราว่าเขาเป็น มันก็เกิดความคับข้องต่อกันขึ้น จริยธรรมก็หมดไป น้ำใจก็หมดไป แทนที่เราจะ พยายาม เขา เราก็จะกลายเป็นผู้คุม และเห็นเขาเป็นนักโทษขึ้นมา แทนการไปตัดสินใจ ให้นักเสียว่า เขาเป็นความน่าสนใจ น่าศึกษา และข้อสำคัญที่สุดก็คือว่า เขากำลังว่าแห้ว เขากำลังขาดที่พึ่ง เขาต้องการความเห็นอกเห็นใจจากเรา

ถ้าเราเองมองไม่เห็นความสำคัญข้อนี้ มองไม่เห็นจุดมุ่งหมายอันนี้ เราก็คงผินทำไปได้ไม่กี่น้ำ คนไข้คนแรก เราอาจจะยังเมตตาอยู่ พอไปถึงคนที่สอง คนที่สาม มันเริ่มแข็ง เริ่มเบื้อ พอถึงคนที่สิบ เราก็เหนื่อย หมดลานเสียแล้ว

ก่อนที่จะทำตัวเองให้มีรั้มมะ ให้มีจริยธรรม
ให้มีคุณภาพในหน้าที่การงาน โปรดมองเข้าไปในใจของ
เราก่อนว่า เราเลือกมาเรียนพยาบาลเพราะอะไร

การจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ถ้าเราทำเพราะไม่
เต็มใจ ไม่ได้ตั้งใจจะทำ หรือยังไม่เห็นความสลักสำคัญ
ของสิ่งที่ทำอยู่ เราก็ทำด้วยครึ่งหัวใจ ขาดๆ เกินๆ เพราะ
คนเราแปลกอยู่อย่างหนึ่ง บางทีนึกว่าเราทำหมดหัวใจ
สุดกำลังของเราแล้ว แต่ถ้ามีอะไรมาจูงใจให้เกิดศรัทธา
มากขึ้น ที่เราเหนื่อย ที่เราบอกว่าเราหมดลาน ทำต่อไป
ไม่ไหวอีกแล้วนั้น เราสามารถลุกขึ้นทำได้มากกว่าเดิม
อีกเท่าตัว หรือสองเท่าตัว

กับคนที่เรารัก เป็นต้นว่าเรามีเพื่อนที่เราชอบ เรา
รัก เราห่วงใย ถ้าเขาขอร้องให้เราทำอะไรให้ เราทำได้
ไม่มีคำว่าเหนื่อย ไม่มีคำว่าเบื่อ แต่กับเพื่อนบางคนที่ไม่
ใคร่ชอบหน้า ถ้าเขามาวนเรานิดเดียว เราจะปฏิเสธ
ว่าไม่ได้ ฉันไม่มีเวลา ลองมองเข้าไปในใจ เราจะเห็น
ว่า คนเราเป็นอย่างนี้กันทั้งนั้น เพราะเรามีส่วนที่เรียก
ว่าใจ ซึ่งใจอันนี้เหมือนภาชนะที่แยกหยุ่นได้ บางทีก็สามารถ
เปิดกว้างออกไปจนกระทั่งเหมือนกับมหาสมุทรทั้ง
มหาสมุทร ตักตวงน้ำออกไปเท่าใด เท่าใด เท่าใด ก็
ไม่เห็นระดับน้ำในมหาสมุทรพร่องไปเลย แต่บางวันใจ

เราสามารถบีบเหลือนิดเดียว เหมือนน้ำในถ้วยแก้วเล็กๆ ที่พอเทออกไปนิดเดียวก็หมดเกลี้ยงเลย ใครจะมาเอาอีก เราก็บอกว่า เราไม่มีอีกแล้ว

เมื่อสังเกตเห็นอย่างนี้ เราเคยสงสัยบ้างไหมว่า ทำไมตัวของเราเอง ใจของเราเองแท้ๆ เราจึงไม่สามารถกำหนดได้ว่า วันนี้ใจเราจะใหญ่ จะกว้างเป็นแม่น้ำ หรือใจเราจะคับแคบเป็นเหมือนจอกเล็กๆ จอกเดียว ครูแน่ใจเลยว่า ถ้าทุกๆ คนมองเข้าไปในใจของตัวเอง ก็จะเห็นความรู้สึกดังกล่าวมานี้ ที่เรามีกับพ่อแม่พี่น้อง เพื่อนฝูง ใกล้เคียง

ไม่มีใครหรอกที่จะกล่าวได้ว่า ใจของเราสม่ำเสมอ ต้นเสมอปลาย ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเป็นเล็กๆ ใหญ่ๆ เพราะไม่มีปุ่ชุนคนใดในโลกเลยที่จะสม่ำเสมอตลอดเวลาได้ ถ้าเห็นว่า ใจของเราก็ยังกำหนดไม่ได้ จะได้ชวน ขวายหาหนทางว่า ทำอย่างไร จึงจะชักจูงโน้มนำให้ใจ มีคุณภาพ มีความสม่ำเสมอที่จะเชื่อถือได้ ที่จะทำให้อุณหภูมิของใจเพิ่มขึ้น ไปเรื่อยๆ

คนเราที่อยู่ในโลกนี้ แต่ละคนก็เป็นเหมือนจักรเฟืองเล็กๆ ของเครื่องยนต์อันหนึ่ง เช่นเฟืองจักรนาฬิกา การที่นาฬิกาแต่ละเรือนจะเดินไปได้ ไม่ได้มีเฟืองอยู่เฟืองเดียว แต่มีหลายๆ เฟืองที่หมุนประสานกันไป เฟืองบาง

ตัวใหญ่ บางตัวเล็ก แต่ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่เพียงใหญ่
เท่านั้นที่หมุน เฟืองเล็กเฟืองน้อยก็หมุนไปด้วยกัน ใน
จังหวะที่ประสานกลมกลืนกัน นาฬิกาจึงเดินไปได้

คนในโลกนี้ก็เช่นกัน ทุกคนไม่สามารถเป็นแต่
พระเจ้าแผ่นดิน หรือเป็นแต่หัวหน้าได้ หรือในโรงพยาบาล
คนทุกคนก็ไม่สามารถเป็นผู้อำนวยการได้หมด ย่อมมี
ผู้อำนวยการ มีหมอ มีพยาบาล มีคนงาน ยกตัวอย่าง
เช่น เรามีคนไข้คอติบ อากาศหนักมากมา ต้องเจาะคอ
เพื่อใส่หลอดโลหะเข้าไปช่วยให้คนไข้หายใจได้ ถ้าเรา
ไปคิดว่า หมอเท่านั้นที่สำคัญ ลองคิดซิว่า หมอแต่เพียง
คนเดียวจะสามารถเจาะคอคนไข้ได้หรือไม่ ไม่ได้แน่นอน
พวกคุณก็คงเคยเห็นแล้วว่าในห้องผ่าตัดนั้น ต้องการการ
ประสานงานอย่างไรบ้าง

สำหรับผู้ไม่เคยเห็นการเจาะคอว่าทำอะไร ครู
จะเล่าให้ฟัง เราจัดคนไข้ให้นอนหงายบนเตียงผ่าตัด แล้ว
หนุนคอให้แอ่นขึ้นมา เพื่อให้หลอดลมเหยียดออก เห็น
ชัดเจน และอยู่ในแนวตรง มีพยาบาลหรือคนงานช่วย
จับศีรษะคนไข้เอาไว้ คนจับศีรษะนี้มีความสำคัญมาก
สำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าหมอที่เป็นผู้ผ่าตัดเสียอีก เพราะถ้า
ระหว่างที่หมอผ่าเพื่อเจาะหลอดลมนั้น ศีรษะคนไข้เกิด
พลิก หรือกระตุกกระดิก หลอดลมบิดแพลงไป หมอ

ก็อาจเจาะพลาดไปถูกปอดส่วนบนที่โผล่ขึ้นมา หรือไปถูกต่อมไทรอยด์ซึ่งแนบอยู่กับหลอดลม เราก็รู้กันอยู่แล้วว่า ต่อมไทรอยด์เป็นอวัยวะที่มีเลือดมาเลี้ยงเยอะแยะมากมาย ถ้าปลายมีดไปถูกเข้าลึกนิด คนไข้อาจถึงตายเพราะเลือดออกไม่หยุดได้ ดังนั้น เพื่อองทุกอันๆ ต้องหมุนไปในจังหวะที่พอเหมาะพอดีกันไป ใครจะมาคิดว่าคนนั้นสำคัญกว่าคนนี้ไม่ได้

นอกจากผู้จับศีรษะคนไข้ และหมอผู้ผ่าตัดแล้ว ก็ยังมีผู้ที่คอยช่วยต่อเครื่องดูดเสมหะ คอยส่งเครื่องมือ คอยดูว่าคนไข้เป็นอย่างไร ถ้าอาการไม่ดีก็ให้ออกซิเจนทุกๆ คนต้องพร้อมใจประสานการทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรืออย่างนิทานอีสปที่เราเคยเรียนกัน เล่าไว้ว่า

สมัยหนึ่ง ในร่างกายบุคคลหนึ่ง อวัยวะทั้งหลายเกิดทะเลาะวิวาททุ่มเถียงกัน ปากก็อ้างว่า ตนสำคัญที่สุด ถ้าตนไม่เป็นผู้รับอาหารเข้าไว้ ร่างกายของคนๆ นั้นก็จะต้องตาย ฟันก็ว่า ฉันสำคัญกว่า ถ้าฉันไม่เคี้ยว ต่อให้ปากเอาใส่เข้าไปเท่าไรๆ ก็บดให้ละเอียดไม่ได้ อาหารก็ไปเป็นประโยชน์ให้ร่างกายใช้ไม่ได้ คอก็ว่าถ้าฉันไม่กลืน ต่อให้ฟันเคี้ยววิเศษอย่างไร อาหารก็กองอยู่ในปาก บุคเน่าอยู่อย่างนั้น ทุกส่วนต่างก็ประท้วง อ้างถึงความ

สำคัญของตนทั้งนั้นเลย กระเพาะก็ว่า ถ้าฉันไม่จัดการ
ย่อย อาหารก็ไปถึงคนไม่ได้ คนนั้นก็ต้องตาย ทุกฝ่าย
ไม่มีใครยอมใคร แต่ละอวัยวะก็เลยหยุด ไม่ทำหน้าที่
ของตน เพื่อพิสูจน์ว่าฉันนี่วิเศษที่สุด ในที่สุด ใครเดือด
ร้อน ทุกอวัยวะเดือดร้อน ไม่ใช่แต่ตัวเจ้าของร่างกาย
เท่านั้นที่เดือดร้อน ปากก็เดือดร้อน ฟันก็เดือดร้อน คอ
ก็เดือดร้อน กระเพาะก็เดือดร้อน เพราะถ้าบุคคลนั้น
ตาย แต่ละส่วนๆ จะอยู่ได้อย่างไร ทุกอวัยวะยอมตาย
ตามไปด้วย

ถ้าเห็นจริงตามนี้ เราก็ตระหนักว่า *ทุกอย่างใน
โลก ไม่มีอะไรที่จะสำคัญขึ้นมาโดดเดี่ยว และอยู่ได้โดย
ลำพัง ทุกสิ่งต้องพึ่งพาอาศัยกัน และแต่ละอันๆ ก็ไม่มีข้อ
ยุติว่า อะไรสำคัญเป็นที่หนึ่ง มีแต่ว่า อะไรเป็นเหตุ อะไร
เป็นผล* ถ้าขณะนี้เรากำลังต้องการไฟฟ้า เพราะถ้าไม่มี
ไฟฟ้า ห้องมืด เรามองไม่เห็น เครื่องขยายเสียงใช้ไม่
ได้ เสียงครูก็ดังไปไม่ถึงหลังห้อง ดังนั้น สำหรับขณะ
เดี๋ยวนี้ ไฟฟ้าสำคัญเป็นที่หนึ่ง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า
ถ้าไฟฟ้าสำคัญเป็นที่หนึ่งแล้ว เราจะไม่ต้องการสิ่งอื่น
ได้อีกเลย เราอยู่ไม่ได้ด้วยไฟฟ้าอย่างเดียว เรายังต้อง
การน้ำ ต้องการอย่างอื่น อย่างอื่นอีก

การมองอย่างนี้ คือการมองด้วยความเป็นเหตุเป็น

ผล ทำให้เริ่มเห็นว่าของทุกอย่าง จริงๆ แล้ว ด้วยตัวของ
ตัวเอง ไม่ได้สำคัญ ไม่ได้ดี ไม่ได้เลว แต่ขึ้นอยู่กับเหตุ
กับผล สืบเนื่องกันเป็นวัฏฏะ

ถ้าเมื่อไรก็ตาม เหตุอันนั้นตรงกับความต้องการ
ในขณะนั้น ความสำคัญก็สูงขึ้น จนแลดูเหมือนสิ่งนั้น
ได้รับความสนใจมากที่สุด สิ่งอื่นๆ เลยด้อยคุณค่าไป

ทำนองเดียวกัน ถ้าเรามัวแต่น้อยอกน้อยใจ คิด
ไปว่า คนไข้มาถึงก็ถามหาแต่หมอ เห็นแต่ว่าหมอสลัก
สำคัญ เราเลยน้อยใจแห้งใจว่า แหม เราเหนื่อยกับ
คนไข้ทั้งวันทั้งคืน แต่คนไข้ไม่เห็นความสำคัญของเรา
อันที่จริง คนไข้ก็เห็นความสำคัญของพยาบาล หมอเอง
ก็เห็นความสำคัญของพยาบาล เพราะหมอมาคูคนไข้วัน
ละครึ่ง วางมาให้คนไข้แล้วก็ไป คนไข้จะไม่หายเพียง
เพราะยาที่หมอให้ เป็นต้นว่า คนไข้หัวใจวาย ถ้าหมอให้
ยาแล้ว ปลอ่ยให้คนไข้ดูแลตัวเองไป คนไข้อาจตายก็ได้
เราจึงต้องมีพยาบาลคอยเฝ้า คอยดูว่า อาการคนไข้เปลี่ยน
แปลงไปอย่างไรบ้าง คนไข้ที่ได้ยาขับปัสสาวะไป อาจ
เสียปัสสาวะมาก จนกระทั่งเสียสมดุลเกลือในร่างกาย
ไปด้วย เกิดอาการตะคริวขึ้น หรือแน่น หายใจไม่ออก
ถ้าไม่มีพยาบาลคอยสังเกตอาการ บันทึกรักษา อัตรา
เต้นของหัวใจ วัดความดันเลือดเป็นระยะๆ ช่วยดูแล

รายงานให้หมอทราบ คนไข้ก็อาจเป็นตะคริวจนตายได้ หรือคนไข้มีอาการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ก็ไม่สามารถร้องเรียกให้ใครมาช่วยได้ พยาบาลจึงจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับดูแล เอาใจใส่ คอยสังเกตคนไข้อย่างใกล้ชิด

เมื่อเรารู้แล้วว่า หน้าที่ของเรา ความเป็นพยาบาลของเราสำคัญอย่างนี้ เราจะได้ฝึกตัวเองว่า ทำอย่างไร จึงจะทำหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและลุล่วงไปอย่างดีที่สุด

การมีคุณภาพไม่ได้หมายความว่า พอถึงเวลาที่ครูเข้ามาสอน เราก็นั่งฟัง แล้วจดลงไปในสมุด พอถึงเวลาสอบก็เอามาท่อง สอบได้คะแนนดี ก็ดีใจว่า สอบได้แล้ว

อาชีพของเราเป็นการประกอบศิลป์ และเป็นการประกอบศิลป์ขั้นประณีตพิสดารทีเดียว ไม่ใช่สอบได้แล้ว ทุกคนจะเป็นพยาบาลที่ดีได้ เราต้องผ่านการฝึก ต้องขึ้นไปทดลองทำงานกับคนไข้จริงๆ แล้วครูอาจารย์ของเราที่ประเมินภาคปฏิบัติและให้คะแนน ถ้าเราไปทำงานกับคนไข้โดยมีความรู้สึกว่ามันสักแต่ว่าเป็นหน้าที่ทำๆ ไปแล้วก็แล้วกันไป การงานที่ทำก็เกิดความผิดพลาดได้ง่าย หรือได้คุณภาพไม่เต็มที่ เหมือนอย่างกับนิทานโบราณ ดังได้ยินมาว่า มีชายหนุ่มสองคนเป็นเพื่อนรักกัน ชวนกันไปเรียนหนังสือที่ดัดกศิลา ไปฝากตัวเป็นศิษย์

กับครูคนเดียวกัน เวลาครูสอนหนังสือลูกศิษย์ทั้งสองคน ก็สอนแบบเดียวกัน ไม่ว่าจะครูจะบอกอะไรก็บอกเท่าๆกัน สอนเท่าๆกัน ทั้งสองคนอยู่กับครูด้วยกัน เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว ครูก็ให้ศิลาให้พรให้ลูกศิษย์ทั้งสองกลับไปทำงานที่บ้านเมืองของตนเจริญรุ่งเรืองไปเรื่อยๆ

เมื่อลูกศิษย์ทั้งสองกลับถึงบ้าน ต่างก็ได้งานทำ สมมติชื่อนาย ก กับนาย ข ปรากฏว่านาย ก ทำงานไปสักพักหนึ่ง ก็มีเรื่องกับผู้ร่วมงานบ้าง กับเจ้านายบ้าง ทำให้ย้ายงานไปเรื่อย แต่นาย ข ทำไปๆ ก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นโดยลำดับ วันหนึ่งนาย ก ชักสงสัยขึ้นมาว่า เอ๊ะ...ครูคงแอบสอนอะไร ข โดยที่ไม่ได้สอนเรา ไม่อย่างนั้นทำไมเมื่อมาทำงานแล้ว ข ถึงได้ทำเกิดผลดีทั้งนั้น ส่วนเราทำแล้วไม่ได้ความ ยิ่งทำยิ่งมีแต่ปัญหา คิดดังนั้นแล้วเลยไปหานาย ข ปรารภถึงความข้องใจให้ฟัง นาย ข แย้งว่าเป็นไปไม่ได้ เพื่อนก็เห็นอยู่แล้ว ระหว่างที่เราอยู่ด้วยกัน ครูสอนอะไรก็เรียกเราทั้งสองคนไปพร้อมๆกันทุกครั้ง ก กล่าวว่ ถ้าท่านมีความบริสุทธิ์ใจอย่างนั้น เราทั้งสองคนไปหาครู และไปถามครูพร้อมๆกัน ให้ตนหายสงสัยได้ไหม ตกลงสองคนก็พากันเดินทางไปหาครู

ครูดีใจเมื่อเห็นลูกศิษย์มาเยี่ยม ตามไถ่ทุกข์สุขว่าเป็นอย่างไรบ้าง นาย ก ก็เล่าข้อข้องใจของตนให้ครูฟัง

ครูเลยบอกว่า เอาเถิด วันนี้เหนื่อยมาแล้ว ก่อนที่เราจะพูดกันถึงเรื่องนี้ ไปพักผ่อนให้สบายเสียก่อน แต่ก่อนจะไปพักผ่อน บังเอิญครูมีธุระ จะใช้น้ำผึ้ง พรุ่งนี้เช้า ทั้ง ก และ ข ช่วยซื้อน้ำผึ้งให้ครูคนละหม้อหน่อยจะได้หรือไม่ ว่าแล้วครูก็เอาหม้อดินมาให้ลูกศิษย์คนละหม้อ และบอกให้ไปพักผ่อนกันก่อน

ก และ ข รับหม้อมาจากครูคนละใบ แล้วไปพักผ่อน ครั้นรุ่งเช้าก็ชวนกันหิ้วหม้อดินไปตลาดซื้อน้ำผึ้งด้วยกัน ครูสั่งให้เอาน้ำผึ้งเต็มหม้อ ก็ไปซื้อน้ำผึ้งจากแม่ค้าเจ้าเดียวกัน ขณะแม่ค้าตวงน้ำผึ้งใส่หม้อให้ ก็เห็นเต็มปากหม้อเท่าๆ กัน เมื่อกลับมาถึงสำนัก ก็เอาไปให้ครู ครูเปิดหม้อดู ปรากฏว่าน้ำผึ้งในหม้อของ ก พร่อง ครูจึงต่อว่า อ้าว! ไหนล่ะ ครูสั่งแล้วไงว่า อยากได้น้ำผึ้งให้เต็มหม้อ แล้วดูสิ ทำไมถึงเอามาพร่องหม้อ ก มองแล้วก็รำพึง เอ๊ะ...ตอนซื้อ แม่ค้าก็ใส่น้ำผึ้งให้เต็มหม้อ ข ก็เป็นพยานได้ ขณะถือมาก็ไม่ได้ทำหกที่ไหนเลย แล้วน้ำผึ้งหายไปไหนได้ล่ะ ครูก็ไม่ว่าอะไร เปิดหม้อของ ข ดู ก็ปรากฏว่าน้ำผึ้งเต็มหม้อคืออยู่ ครูจึงถามว่า แล้วข ละทำไมถึงได้น้ำผึ้งมาเต็มหม้อ ก ก็สงสัย เพราะตอนไปซื้อ ก็ไปซื้อน้ำผึ้งที่เดียวกัน แม่ค้าตวงใส่หม้อให้เห็นเหมือนๆ กันว่า เต็มหม้อทั้งสองหม้อ แล้วทำไม

อยู่ดีๆ หม้อของ ก ถึงเป็นแบบนี้

ครูถาม ก ว่า ตั้งแต่ครูให้หม้อไปแล้ว ก เอาหม้อไปทำอะไรบ้าง ก ตอบว่า เอาไปวางเก็บไว้ ตอนเช้าก็หิ้วไปซื้อน้ำผึ้งตามที่ครูสั่ง ครูหันมาถาม ข ว่า แล้วข ละ เอาหม้อไปทำอะไรบ้าง ข ตอบว่า พอรับหม้อมาแล้ว สังเกตเห็นว่าเป็นหม้อดิน และเป็นหม้อดินใหม่ ซึ่งจะดูน้ำ น้ำผึ้งก็เป็นน้ำ ถ้าเอาไปใส่น้ำผึ้ง ถึงแม่ค้ำจะใส่น้ำผึ้งให้เต็มหม้อ หม้อดินก็จะดูค้ำเข้าไปส่วนหนึ่งทำให้น้ำผึ้งพร่องไป ข จึงเอาหม้อดินใบนั้นไปแช่น้ำไว้ทั้งคืน เพื่อให้หม้อดินอึมน้ำ ถึงตอนเช้าจะออกไปซื้อน้ำผึ้งด้วยกัน จึงเอาหม้อดินขึ้นจากน้ำแล้วเช็ดให้แห้ง น้ำที่หม้อดูดเอาไว้ ก็ยังเต็มอยู่ในรูของเนื้อหม้อเมื่อเอาไปใส่น้ำผึ้ง หม้ออึมตัวแล้วก็ไม่ดูดน้ำจากน้ำผึ้งออกไปอีก ครูก็ได้น้ำผึ้งเต็มหม้อ แต่ ก ไม่ได้สังเกตคิดว่าครูสอนเท่าไหน ก็พอเท่านั้น วิชาความรู้เราได้จากครูแล้ว

ครูถามทั้ง ก และ ข ว่า ครูเคยสอนหรือเปล่าว่าเวลาที่มีหม้อดินใหม่ เราต้องทำอะไรบ้าง ทั้ง ก และ ข ตอบเหมือนกันว่าไม่ได้สอน ครูถามต่อไปว่า แล้วทำไม ข ถึงรู้ ข ตอบว่า เมื่อไปทำงานแล้วประสบปัญหาเช่นนี้ครั้งแรกตนเองก็ทำผิดอย่างที่ ก ทำคราวนี้ จึงเริ่มสังเกต

เมื่อสังเกตไปก็เรียนรู้จากความผิดพลาด จนสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องได้ ครูจึงอบรมว่า ฟังไว้ ครูจะบอกให้ วิชาความรู้ที่พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ หรือใครๆ จะสอนให้เราได้ ก็เป็นแต่เพียงหัวข้อที่นำมาบอกกัน พอเป็นแนวกำหนดคิดเท่านั้นเอง เมื่อได้ฟัง เข้าใจแล้วก็เหมือนกับว่า เราได้เครื่องมือเครื่องมือไปจากครู แต่จะนำไปใช้ได้ประโยชน์จริงจังเพียงไหน ขึ้นกับความเอาใจใส่ สังเกต ไหวพริบ สติปัญญาที่จะดัดแปลงปรับปรุงให้เหมาะกับกิจที่จะทำแต่ละครั้งๆ

ในกรณีของเรา ซึ่งจะไปเป็นพยาบาล ครูให้กรรไกร ให้มีด ที่เราจะนำไปใช้ แต่การที่แต่ละคนจะเอากรรไกรตัดของได้ตรงแค่ไหน เรียบร้อยแค่ไหน เราต้องไปฝึกเอาเอง ทำไปสังเกตไป เรียนรู้จากข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น แล้วแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยลำดับ ความสำเร็จอยู่ตรงนั้น ไม่ได้อยู่ตรงที่ว่าใครมานั่งฟังครู ท่องจำได้หมด ตอบสอบได้ถูกแล้ว จะเป็นข้อคำประกันว่า เราจะเป็นพยาบาลที่ดี ไม่จำเป็นเลย เพราะที่เราท่องจำได้ ตอบสอบได้ ก็อยู่ในกระดาษแค่นั้น เมื่อเห็นคนไข้มันอาจจะไม่เป็นอย่างนั้นก็ได้

ครูขอโอกาสยกตัวอย่างเรื่องของตัวเอง เมื่อตอนเพิ่งจบออกมา สมัยที่เป็นนักเรียนแพทย์ อาจารย์สอน

ว่า เวลาเด็กใช้สูงมักจะชัก ไม่ต้องตกใจ เมื่อทราบแน่
ว่าเด็กชักเพราะใช้สูง ก็ให้ยานอนหลับและยาลดไข้ พร้อม
ทั้งเช็ดตัวเด็ก เด็กจะหยุดชัก

วันแรกที่ครูอยู่เวร ปรากฏมีเด็กตัวร้อนจัดและ
ชักมา ครูเจาะหลังแล้ว น้ำไขสันหลังปกติ ก็บอกกับ
พ่อแม่ว่าไม่ต้องตกใจ ลูกชักเพราะตัวร้อนจัด เตี้ยว่าได้
ยาแล้วก็จะหยุดชัก ในความเข้าใจของครูนี้ว่า พอเอา
ยาลดไข้ให้ เอายานอนหลับให้ ลูบตัวเด็กให้ความร้อน
ลด เด็กก็หยุดชักทันที ครูเองเกิดมาก็ไม่เคยเห็นเด็กชัก
เพราะใช้สูง ไม่รู้ว่าจะชักอยู่นานเท่าใด พ่อแม่ก็เพิ่งมี
ลูกคนนี้เป็นคนแรก ต่างฝ่ายต่างก็เป็นทหารใหม่ด้วยกัน
ทั้งคู่ คิดดูก็แล้วกันว่า จะช่วยกันเดินอย่างไรบ้าง

ตอนแรก พ่อแม่เห็นท่าทางเราบอกเขาอย่างมั่นใจ
ก็เชื่อฟังดี ครั้นให้ยาเข้าไปเรียบร้อยแล้ว ลูบตัวห้านาที
แล้ว เด็กก็ยังชัก ไม่มีอาการอะไรดีขึ้นมาเลย ครูก็ชัก
ใจเสีย เพราะไม่รู้เหมือนกัน เข้าใจว่าพอได้ยาก็เหมือน
กตฤกษวิเศษให้หยุดชัก นี่ตั้งห้านาทีแล้ว เด็กก็ยังชักเหมือน
อย่างกับว่า ยาที่กรอกเข้าไปเป็นน้ำเปล่า พ่อแม่คงเห็น
แล้วว่าเราเองก็เริ่มต้น เขาก็มองเราอย่างไม่แน่ใจ นี่เขา
พาลูกมาพบหมอจริงหรือหมอเก๊กกันแน่ เขาถามครูอย่าง
ไม่แน่ใจว่า คุณหมอ เด็กจะหยุดชักแน่หรือ เราก็อ้างเสียง

อ้อยว่า หยุคสิคะ แต่ในใจก็นึก...ตายแล้ว...เมื่อไรถึงจะ
หยุดกันเสียทีนะ

ผลจากคนใช้รายนี้ปรากฏให้ได้ความรู้ กว๋ายาจะ
ออกฤทธิ์จนทำให้หยุดชกนั้นกินเวลาประมาณครึ่งชั่วโมง
ซึ่งต่อมาเราชำนาญขึ้น เร็วรู้จนมั่นใจว่าเมื่อให้ยาเข้าไป
แล้ว กว๋ายาจะถูกดูดซึมไปจากกระเพาะ จนออกฤทธิ์ให้
หยุดชกนั้น ต้องอาศัยเวลาชั่วระยะหนึ่ง

แต่เพราะความไม่รู้ ครูก็เหมือนนาย ก ในเรื่อง
เมื่อกี้ก็ คิดเอาว่า เรารู้ทฤษฎีหมดแล้ว ชกเพราะใช้สูง
เรื่องขี้ผง ไม่ใช่ชกเพราะเป็นโรคติดเชื่อ เพราะสมอง
อักเสบ หรืออะไรทำนองนั้น จึงน่ากลัว แต่ขนาดที่
คิดว่าของกล้วยๆ ก็ทำเอาเราเกือบหัวใจวาย

ท่านจึงกล่าวว่า *รู้เท่าใด เท่าใด สิบปากว่าก็ไม่
เท่ากับหนึ่งตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่าหนึ่งมือทำ* ถ้าไม่ได้
กระทำด้วยมือของเราเอง แล้วหลงแน่ใจมั่นใจคิดว่ารู้
แล้ว เป็นไม่มีทางทำอะไรสำเร็จ เป็นที่พอใจตนเองและ
ผู้อื่นได้

ถ้าไม่ตระหนักเช่นนี้ เมื่อขึ้นทำงานบนหอผู้ป่วย
ถูกครูชกถามเกี่ยวกับคนไข้ เราตอบอย่างฉาดฉาน ตรง
ตามที่ครูสอนในห้องเรียนทุกประการ ครูกลับคว้า เธอ
ยังไม่ได้ความ เธอยังบกพร่อง ตรงนั้นยังไม่ดี.. ฯลฯ

--เราก็โกรธและไม่เข้าใจ นึกก่อนว่าครูจู้จี้จุกจิก ขีปนหาเรื่อง ความจริงไม่ใช่อย่างนั้น เพราะครูรัก ครูอยากให้เราดี ก็สอนให้เราเป็นคนละเอียดถี่ถ้วน สังเกตศึกษาจากตัวคนไข้จริงๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับทฤษฎีที่เรียนมา ความรู้ของเราจะได้แตกฉาน แน่ใจ มั่นใจตนเอง แต่เรามองไม่เห็นอย่างนี้

โปรดนึกถึงตัวเองเวลาเจ็บปวด บางทีปวดฟันนิดเดียว ยิ่งปวดเวลากลางคืนด้วยแล้ว รู้สึกว่า จะเป็นจะตายเอาเดี๋ยวนั้นเลย นอนก็ไม่ได้ นั่งก็ไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่ได้ ความรู้สึกปวดแล่นเข้าไปถึงหัวใจ คนไข้ก็เหมือนกัน คนไข้บางทีก็ยังไม่รู้ว่าวายเท่าญาติ เช่นคนไข้เป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ แค่ดูแลเด็กที่เจ็บก็จะแย่แล้ว พ่อแม่มายังมาโวยวายใส่เราอีก หรือบางทียังมีญาติตายายเพิ่มเข้าไปอีก เพราะเป็นหลานคนแรก เราไม่ได้พยาบาลคนไข้คนเดียวหรอก ต้องพยาบาลญาติทั้งหมดด้วย เพราะผู้ที่เราพยาบาลอยู่ เป็นเหมือนอย่างกับหัวใจของทุกท่าน เหล่านั้น ท่านเลยเจ็บป่วยในหัวใจไปด้วย เลยมามะรุมมะตุ้มเอากับเรา

ถ้าไม่เข้าใจถึงสาเหตุ เราก็ไปหงุดหงิด โกรธรำคาญท่าน แต่ถ้าเข้าใจเสียแล้วว่า ท่านลืมความจริงไปว่าเราพยาบาลแต่คนไข้ เราก็จะตายอยู่แล้ว เพราะบางที

เราก็เพิ่งเคยเห็นคนใช้ที่มีอาการเช่นนี้เป็นรายแรกเหมือนกัน ไม่ทราบว่าคนใช้จะเป็นอย่างไรต่อไป เราก็แหย่พอกๆ กับท่านเหมือนกัน แต่ท่านไม่นึกอย่างนั้น ท่านนึกว่าเราเป็นอย่างกับเทวดา พอเอาคนใช้มาถึงปั๊บ เราเอานิ้วไปแตะคนใช้ปั๊บ คนใช้ต้องหายกระสับกระส่าย หลับได้สบาย ไม่เจ็บไม่ปวด คนใช้ส่วนใหญ่เห็นเราเป็นอย่างนั้น

พอเราผิดความคาดหวังที่ท่านตั้งไว้ ผลออกไปทำตาเขียวกับท่านนิดหนึ่ง หรือตำหนิออกไปหน่อย ท่านก็ตกใจว่า พยาบาลเดี๋ยวนี้โหดร้าย ไม่มีน้ำใจ

เมื่อมูลเหตุมีมาอย่างนี้ เราไปโกรธท่านก็ไม่สมควร เพราะท่านคาดหวัง สร้างภาพพจน์เอาไว้เสียสูงลิบ เมื่อเราเข้าใจแล้ว จะได้เตรียมตัวเตรียมใจประพฤติให้สมกับที่ท่านอุตสาหะยกย่อง ฝากความหวัง ไม่ทำให้ท่านผิดหวัง

การจะประพฤติตนอย่างนี้ได้ ไม่ใช่ของง่าย ต้องอาศัยความมีน้ำใจ แล้วการจะมีน้ำใจกว้างใหญ่ไพศาล ไม่รู้จักหมดจักสิ้นอย่างที่ครูปอกเมื่อกี้ที่ว่า ทำใจของเราให้กว้างใหญ่เหมือนกับมหาสมุทรนั้น จะทำได้จากไหน ก็จากการเอาจริยธรรม เอาธัมมะมาเป็นหลักให้ใจได้พักผ่อน เพราะถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องบำรุง ประเดี่ย

ใจของเราที่เหนื่อย ก็ห่อเหี่ยวเหลือเล็กน้อย เพราะ
นึกถึงตัวเองขึ้นมา นึกห่วงกังวลว่า ฉันไม่ใช่อิฐใช้ปูนนะ
ฉันก็เหนื่อยเป็นเหมือนกัน ฉันก็เจ็บเป็นเหมือนกัน
เช่น บางวันก็เป็นหวัด ปวดหัว ปวดรอบเดือน แล้ว
ต้องฝืนกายขึ้นมาทำงาน เราก็นึกเอาว่า วันนี้คนไข้ต้อง
เข้าใจว่าเราเจ็บ

ตรงกันข้าม คนไข้ก็นึกว่าพยาบาลเจ็บไม่เป็น นอก
จากนี้ ท่านยังนึกว่าเราเหนื่อยไม่เป็น ง่วงนอนก็ไม่เป็น
พบหน้ากันเมื่อใด เราต้องยิ้มแย้มแจ่มใส และปลุกปลอบ
ใจท่านได้ตลอดเวลา

ถ้าไม่มีจริยธรรม เราก็หน้าตลกวม นึกประท้วง
ว่า เอ๊ะ...ฉันก็คนเหมือนกันนะ ดีไม่ดีหน้าตลกุด ทะเลาะ
กับคนไข้เข้าไปเลย

ธรรมจึงจำเป็น จริยธรรมจึงต้องเข้ามามีบทบาท
ถ้าไปนึกว่า จริยธรรมคือข้อบังคับขั้วไสใจเราจนงอเยี่ยง
เสียดา เราก็ใจฝ่อหมด เหมือนสมัยพุทธกาล มีพระภิกษุ
หนึ่งมองค้หนึ่ง บวชอยู่ไม่กี่วันวิ่งหนีออกจากวัด พระเถระ
ไล่ตามจับเอาตัวไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พร้อมทั้งเล่าถวาย
ว่า ท่านองค์นี้อยู่ดีๆ ไม่ทราบเกิดอะไรขึ้น วิ่งหนีออก
จากวัด พระพุทธองค์ตรัสถามถึงสาเหตุ พระภิกษุองค์
นั้นก็กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ท่านอยู่เป็นพระต่อไปไม่

ไหวแล้ว เพราะพระวินัยบีบคั้น ไม่ให้สิทธิเสรีภาพ
ยึดอัดยิ่งกว่าอยู่ในคุก จะเหยียดมือเหย้าเท้าไปทางไหน
ล้วนแต่อาบัติไปเสียหมด เลยกลัวว่าชีวิตพรหมจรรย์จะ
ไปไม่รอด

พระพุทธองค์ตรัสสอนว่า อย่าไปกลัวอย่างนั้น อย่า
เห็นพระวินัยหรือศีลทั้งหลายเป็นข้อบังคับกดท่วงให้คับ
อกคับใจ จนทำให้รู้สึกเหมือนอย่างกับถูกคุมขังอยู่ในคุก
จะขยับเขยื้อนไปไหนก็ไม่ได้ วิธีรักษาความเป็นพระไว้
ให้ตลอดรอดฝั่ง คือ การระวังที่ใจของตน ถ้าควบคุมใจ
ไว้ได้เสียอย่างเดี๋ยวแล้ว พระวินัยก็บริสุทธิ์ไม่มีทางอาบัติ
ได้

ถ้านำคำสอนนี้มาเป็นหลัก ก็จะทำให้เห็นว่า จริยธรรม
ไม่ใช่กฎข้อบังคับว่า ข้อหนึ่งว่าอย่างนี้ อย่างนี้ ข้อสอง
ข้อร้อย...ข้อพัน...หรือก จริยธรรมคือธรรมชาติที่ประคอง
หล่อเลี้ยงใจของเราให้กระตือรือร้น กระทำตนเป็นประโยชน์
ต่อเพื่อนมนุษย์ เกื้อกูลให้เขาเป็นสุข ขณะเดียวกัน ใจ
ของเราก็ร่มเย็นเป็นกุศล

ความรู้ใดก็ตามที่เมื่อนำมาเป็นแบบคายอุบายประพฤติก
ปฏิบัติแล้ว ใจสงบสบายมีความสุขกับการได้ช่วยคนอื่น
จากการลืมหืมตัวของเรา สละความสุขส่วนตัวออกไป ทั้ง
หมดที่กล่าวมานี้คือธัมมะ คือจริยธรรม

การมีจริยธรรม ไม่ได้หมายความว่า เราต้องท่อง คำรับตำราศีลธรรม หรือเข้าวัดถือศีลห้า ศีลแปด ศีลสิบ นุ่งขาวห่มขาว ไม่ใช่ นั่นเป็นเพียงประเพณี เป็นแต่เพียงเปลือก รูปลักษณะที่แสดงให้คนรู้ความมุ่งหมาย เป็นต้นว่า อันนี้เราเรียกว่าแก้วน้ำ อันนั้นเรียกเครื่อง ฉายแผ่นใส เพื่อให้เราสื่อความหมายกันรู้เรื่อง แต่ความเป็นจริง ไม่ได้หมายความว่า คนนุ่งขาวห่มขาวเป็นคนมี จริยธรรม ไม่จำเป็น เพราะเราไม่รู้ว่ายุใจของเขาเห็น ความหมายของสิ่งที่เขากระทำแค่ไหน เขาประพฤติอย่าง ที่รูปลักษณะของเขาแสดงออกแค่ไหน

การที่เราแต่งเครื่องแบบพยาบาล ก็ไม่ได้หมายความว่า เราจะเป็พยาบาล ถ้าใจของเราไม่ยอมเป็น พยาบาล ใจของเราไม่ยอมเอื้อเพื่อดูแลคนไข้ เราก็หลอก เขา เราเอาเครื่องแบบมาใส่ แต่จริงๆ เราไม่ได้เป็นอย่าง นั้นเลย เพราะฉะนั้นอย่าไปติดที่รูปแบบ จะทำอะไร ให้มองดูที่ใจของเราเอง ถ้าหัดมองดูใจของตัวเองแล้ว อะไรๆ ในชีวิตจะเป็นความสุขขึ้นเยอะเลย

ที่เราไม่มีความสุขกันทุกวันนี้ เพราะพอได้อย่าง นั้นมา ก็ไปมองอย่างโน้นต่อไป ครั้นได้อย่างโน้นก็มอง อย่างโน้นต่อไป ต่อไป เลยไม่มีวันพอ จิตใจไม่มีความ ภาคภูมิใจ ไม่มีความพอใจกับสิ่งที่ตนมี ตนเป็น เมื่อเรา

ไม่พอใจกับสิ่งที่เรามีเราเป็นแล้ว เราก็หาความสุขได้ยาก เหมือนอย่างกับเรามาเรียนอย่างนี้ แล้วไปนึกว่า แหม! เพื่อนเราช่างฉลาดแท้ ไม่มาเป็นนักเรียนพยาบาล เลยไม่ต้องอยู่หออย่างเรา เขานึกอยากไปเที่ยวที่ไหนก็ไปได้ เราแข็งแสนแข็ง หรือเวลาที่ฟังครูพูดอย่างนี้ ใจก็เที่ยวไป นึกถึงเพื่อนคนโน้น นึกถึงว่าถ้าเราไม่มานั่งเรียนวิชานี้ เราก็ไปคูหนิง ตอนนี้อยู่ในโรงหนัง ความคิดพาเราเพลิดเพลिनนึกต่อไป เอ! หนังสงฉายอย่างนั้นอย่างนี้ ตกลงไม่มีประโยชน์อะไรเลย ที่ตัวนั่งอยู่ตรงนี้ เพราะใจเผลอเพลิดไปรอบจักรวาล ไม่ได้อยู่ตรงนี้แม้ชั่วขณะเดียว

ใจเป็นสิ่งที่ใครก็มาคิด มาฝึกหัด บังคับให้เราไม่ได้ นอกจากตัวของเราจะทำให้ตัวเอง ครูจัดให้พวกคุณไปอยู่หอ จัดตารางสอนให้คุณเข้ามานั่งเรียนหนังสือ บังคับให้คุณเซ็นชื่อว่า มาเข้าฟังบรรยายชั่วโมงนี้ได้ แต่ครูจัดให้ใจของคุณมาเซ็น มาฟังการบรรยายชั่วโมงนี้ไม่ได้ ตัวเรามาอยู่ตรงนี้ แต่ใจเราไม่ได้ฟังเลย ครูก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะครูไม่รู้ด้วย แต่เรารู้ของเรา เราบังคับของเราได้ เราโน้มน้อมใจของเราให้มาทำสิ่งที่กายกำลังทำอยู่ขณะนี้ได้

เราทำอย่างไรจึงโน้มน้อมใจให้มาทำสิ่งที่กำลัง

เป็นอยู่ขณะเดี๋ยวนี้อันได้ มีประการเดียวคือ เราต้องพอใจกับสิ่งที่กำลังทำอยู่ เมื่อพอใจแล้ว ก็เกิดความพอกเพียร เพราะสนุกอยากรู้ เหมือนอย่างกับเรากำลังอ่านหนังสือ อ่านเล่น หรือกำลังอ่านนิทาน ถึงจะเป็นเวลานอนแล้ว ก็ไม่รู้สึกง่วง เพราะเรื่องที่อ่านสนุก หรือดูทีวี กำลังสนุก เราอยากรู้เรื่องต่อไปว่าจะไปอย่างไร จิตใจตื่นเบิกบาน ไม่ง่วงเหงาหาวนอน

แต่จะท่องหนังสือสอบ แหม..หน้าหนึ่งปรากฏว่าหลับไปแล้ว เพราะใจไม่สนุก เพราะอะไร เพราะเราขาดความเพียร ขาดความจดจ่ออยากรู้ อยากเห็นในสิ่งนั้น

เมื่อไม่มีฉันทะ คือความพอใจ เราก็ไม่มีวิริยะ ไม่มีความพอกเพียร ไม่มีจิตตะ ไม่มีความใส่ใจติดตามผล ไม่มีวิมังสา ไม่มีความคิดที่จะเอาเรื่องนั้นไปพิจารณาไตร่ตรอง ปรับปรุงแก้ไข ทำให้ชำนาญชาญ ได้ผลดีขึ้น คือขาดอิทธิบาทสี่นั่นเอง

อิทธิบาทสี่เป็นหัวใจของความสำเร็จทั้งหลายทั้งปวง เพราะอย่างนี้เอง

การที่เราจะทำอะไร จะเป็นอะไร เราต้องพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้นเสียก่อน เห็นถึงความสำคัญ เกิดความภูมิใจในสิ่งนั้น เมื่อใจรักใคร่ พอใจ ภูมิใจแล้ว

เราก็จะพากเพียรใส่ใจ ทุ่มเททั้งร่างกายแรงใจเข้าไป ไม่เห็นแก่เหน็ดแก่เหนื่อย แล้วเอาผลงานแต่ละขั้นตอนมาวินิจฉัยไตร่ตรองว่า ที่ทำไปแล้ว ดีหรือไม่ดี ได้ผลอย่างไรบ้าง ทำอย่างไรจึงจะทำให้ดีขึ้นไปกว่านั้นได้อีก คุณภาพของงานก็ค่อยเพิ่มขึ้นไปได้โดยลำดับ

ใครไม่เห็น เราเห็นตัวของเรา ใครไม่ชม เรารู้เราชมของเราเอง เราอิมใจ พอใจ มีความสุขใจว่าได้ทำหน้าที่ของเราครบถ้วน และตัวเองมีคุณภาพดีขึ้น

ความทุกข์อันหนึ่งของคนเราคือว่า จุกคิดเสียตายสิ่งที่ผ่านไปแล้ว เป็นต้นว่าเมื่อคืนนั้นเป็นแหวเรา มีคนไข้หนัก เราไปดูอาการแล้ว เห็นว่าไม่ได้หนักเท่าใด ก็ไม่ได้อยู่ดูแลใกล้ชิด เพราะมีคนไข้รายอื่นที่อาการหนักกว่าเสร็จแล้วคนไข้เกิดปุบปับตายไป เรากลับมานั่งนึก--นี่ถ้าตอนที่เราเข้าไปดูเขา เราสนใจอยู่กับเขานานกว่านั้น เราอาจช่วยอะไรเขาได้มากกว่านี้ เขาอาจไม่ตายก็ได้ เราไม่สามารถลบความคาดคิดที่วนเวียนบ่อนทำลายให้นึกเสียใจว่า ถ้ามันได้ทำอย่างนั้น ทำอย่างนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคงไม่เกิดขึ้น

ถ้าคนเรามีการย้อนคิดถึงสิ่งที่ผ่านไปแล้ว และเกิดความเสียใจทุกบ่อยๆ ใจก็หมอง ก็หมดกำลังใจ เพราะพอจะทำอะไร ใจประหวัดไปนึก --ตายจริงคราวก่อน

นั่น ถ้าหากเราทำดีกว่านั้น ผลจะไม่เป็นอย่างนั้น แทน
ที่ใจจะจดจ่ออยู่กับคนไข้ตรงหน้า กับงานที่กำลังทำอยู่
ตรงหน้า เราคอยย้อนกลับไปคิดถึงเรื่องที่ผ่านมาไปแล้ว
บ่อยๆ กลายเป็นคนไม่มีความมั่นใจในตัวเอง จะทำอะไร
สักอย่าง ก็คอยแต่จะคิดถึงสิ่งที่ผิดไปแล้ว พลาดไปแล้ว
อยู่เสมอ ทำให้เกิดความท้อใจ เมื่อท้อใจ ผลงานของ
เราก็ไม่มีใครดีเท่าที่ควร ดังนั้น สิ่งใดที่ผิดพลาดผ่านไป
แล้ว จำสำหรับเตือนตนเองไม่ให้เผลอ พลาดพลั้งเช่น
นั้นอีก แต่ไม่จำมาเป็นอารมณ์บ่นทอนกำลังใจของตน
เอง

เวลาที่จะชี้แจงชี้คร้าน หรือตามใจตัว เอาแต่ใจ
ตัว ให้นึกว่า ลองทำให้ดีกว่านี้อีกนิดหนึ่ง ลองไปดูเขา
อีกที ถึงคนไข้จะบ่นโดยที่เราเห็นว่าไม่มีสาระก็ตาม แต่
การที่เราสนใจฟังเขา จะช่วยให้เขารู้สึกสบายใจขึ้น และ
อาการก็ดีขึ้น นอนหลับได้ พักผ่อนได้

อาการของโรคหลายๆ อย่างไม่ได้หายด้วยยาอย่าง
เดียวหรอก แต่หายด้วยกำลังใจเป็นส่วนใหญ่ ยิ่งทุกวันนี้
ปริมาณของคนที่ เป็นโรคประสาท โรคจิตเยอะแยะมาก
เพราะอะไร เพราะมีความคับข้องกับชีวิต อะไรๆ ก็
ไม่ได้ตั้งใจ ไม่พอใจไปเสียทั้งหมด แล้วเลยเกิดความ
ท้อแท้ ความไม่ได้ตั้งใจ อยู่ตรงนี้ อยากไปเป็นอย่างนั้น

เมื่อไม่ได้ตั้งใจก็เลยเป็นโรคประสาท โรคกระเพาะขึ้นจริงๆ
ไม่ใช่เขาแกล้งทำ

ถ้าเราอบอุ่น สนใจ ใกล้ชิดเขา ทำให้เขาไว้วางใจ
สามารถคลี่คลายความคับข้องสับสนในใจออกมาได้ เขาก็มีความสุขขึ้น

การเป็นพยาบาลที่ดี ไม่ได้หมายความว่า เราจะ
ต้องรอบรู้หมดทุกอย่าง เห็นคนไข้บ่น บอกได้ทันทีว่า
จะหาย หรือจะตาย บางทียากี่วิเศษ หมอวินิจฉัยถูกต้อง
ต้องว่าคนไข้เป็นโรคกระเพาะ จัดยาลดกรดตัวใหม่ที่สุด
ตัวดีที่สุดให้ แต่ปรากฏโรคไม่หายสักที เพราะอะไร
เพราะเราไม่ได้รักษาที่สาเหตุ คนไข้นอนไม่หลับ เรา
ก็รายงานแพทย์เวร จัดยานอนหลับตามคำสั่งไปส่งให้
คนไข้ แต่ไม่เคยถามคนไข้ว่า เหตุใดเขาจึงนอนไม่หลับ
หาสิ่งปายเบนความสนใจให้เขาเล็กน้อย เลิกกังวล อธิบาย
ให้เขาทราบถึงความกังวลคือตัวเราให้กระเพาะหลังกรด
ออกมามากผิดปกติ โรคกระเพาะจึงไม่หาย

โรคกระเพาะไม่ได้เกิดขึ้น เพราะไม่มียาลดกรด
ไปลดกรด แต่โรคกระเพาะเกิดขึ้นเพราะความกังวลทำให้
น้ำกรดในกระเพาะหลังออกมาผิดวาระ ผิดโอกาส เมื่อ
ไม่มีอาหารจะย่อย กรดเหล่านั้นเลยย่อยกระเพาะของตัวเอง
ทำให้เกิดเป็นแผลขึ้น ยาอะไรๆ ก็ไม่วิเศษเท่าน้ำใจ

ที่เราเอื้ออาทร ทำให้เขารู้สึกว่า เออ...มีคนเข้าใจ เห็นใจ คอยช่วยเหลือ แบ่งเบาความทุกข์ ความอัดอั้นของเขาได้

ปัจจุบันพบว่า ถ้าคนไข้โรคกระเพาะ หรือโรค ที่มีสาเหตุมาจากจิตใจ หันมาทำสมาธิ หันมารู้จักดูแล รักษาใจของตัวเองแล้ว อาจหายจากโรคโดยไม่ต้องพึ่งยาได้ด้วยเหตุนี้ เราจึงเน้นถึงความสำคัญของจริยธรรมว่า เปรียบเหมือนหัวใจของการศึกษาทุกอย่าง

ถ้าไม่เข้าใจถึงคุณค่าของการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ ก็อгуลให้เขาเป็นสุขแล้ว เราก็ละเลยไม่คำนึงถึงจิตใจทั้งของเราเอง และของคนที่มาเกี่ยวข้องกับตัว เมื่อจิตใจถูกละเลยแล้ว กายย่อมบกพร่อง เพราะจิตใจเป็นเหมือนตัวควบคุมกายอันนี้ ให้แข็งแรง มีประสิทธิภาพ หรือเกิดวิปริตแปรปรวนไป

คนไข้บางคนตรวจโรคทางกายเท่าใด เท่าใด ก็ไม่พบความผิดปกติ แต่เข้าตึ้นขึ้นมาก็เพ็ลย หมดเรื้อย แรงทำอะไรก็ทำไม่ได้ เพราะใจครุ่นคิดวุ่นวายเหมือนอย่างกับกลุ่มด้ายยุ่งๆ ที่ไม่รู้จักว่าจะทำอย่างไร จึงแก้มุ่มปมออกมาม้วนให้เรียบร้อยได้

ถ้าเรามีด้ายยุ่งๆ อยู่กลุ่มหนึ่ง จะเอามาใช้เย็บผ้าก็ใช้ไม่ได้ เพราะดึงออกมาแล้ว ติดเป็นปมตรงโน้น เป็นปมตรงนี้ ถ้าตัดปมทิ้งก็ได้เป็นท่อนเล็กท่อนน้อย เอา

มาเย็บผ้าได้สองสามฝีเข็ม แล้วก็ต้องร้อยเส้นใหม่ ทำให้ตะเข็บที่เย็บไม่แน่นหนา มีโอกาสหลุดตรงรอยต่อได้ง่าย ใจคนเราก็เหมือนกัน ถ้าหมกมุ่นอยู่กับอารมณ์ ครุ่นคิด มีแต่ปัญหา วิตกกังวล ไม่ได้ตั้งใจ เอาไปทำกิจการอะไรก็ทำไม่ได้ เหมือนกับด้ายยุ่งๆ ที่ครู่หนึ่งเมื่อ ก็นี้ เย็บตะเข็บผ้า ประเดี๋ยวก็ตะเข็บแตก ประเดี๋ยวก็ ตะเข็บลู่อยู่ที่แหละ

เราต้องรักษาใจให้สงบเรียบร้อยเหมือนด้ายดีๆ ที่พันเป็นระเบียบอยู่ในหลอด จะดึงคลี่ออกมาทำใดๆ ร้อยเข็ม แล้วเอาไปเย็บผ้าจนตะเข็บจบเป็นตัวเสื้อได้ จะเย็บของเราเอง ก็เย็บเรียบร้อย คนอื่นมาขอแบ่งไป เย็บ เขาก็เย็บของเขาได้เรียบร้อย ในกรณีที่เรามีน้ำใจ พอจะแบ่งปันให้เขาได้

จากที่ได้กล่าวมานี้ ก็พอสรุปได้ว่า การเป็นพยาบาล ที่ดีมีคุณค่านั้น ต้องเพียรปลูกฝังใจของเราเองให้พอใจ ให้เห็นคุณค่าความสำคัญ ของการเป็นพยาบาล เพื่อจะได้ มีอิทธิบาทสี่ในหน้าที่การงาน มีความละเอียด รอบคอบ ฝึกลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคนไข้ทั้งทางกาย และจิตใจ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ห่วงใย คิดเกื้อกูลให้เขาเป็นสุข

กับเพื่อนฝูง หรือคนทั่วไป ก็หมั่นฝึกให้มีมุทิตา คือน้ำใจยินดีกับความ สุข ความสำเร็จของผู้อื่น ไม่ใช่

คอยคิดเปรียบเทียบ เอาตัวเองเป็นมาตรฐาน ใครได้อะไรดีกว่าเรา ก็จิตใจรุ่มร้อน ครุ่นคิดแต่ว่า ทำไมเขาถึงได้ของที่ดีกว่าเรา ถ้าคิดอย่างนั้น เราทำตัวเองให้ขาดทุน แต่ถ้าคิดว่า อะไรก็ตามที่เกิดขึ้นกับชีวิตเรา เป็นสิ่งดีที่สุดสำหรับเรา ที่เรายังไม่สามารถเห็นแง่ดีได้ ก็เพราะว่า ยังไม่ได้เอาปัญญาไปขบคิดจนเห็นหนทางที่ถูกที่ควรต่างหาก เราจะได้พากเพียรลับปัญญาของเราให้คมขึ้นไปเรื่อยๆ

ปัญญาก็เป็นของกลางๆ ถ้าเราเอาปัญญาของเรา มาลับเพื่อเป็นอาวุธสำหรับเอาเปรียบเพื่อน เราก็ชำนาญการรู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง แต่อยู่ที่ไหน ใครคงไม่สนิทใจกับเรานัก ตรงกันข้าม ถ้าเอาปัญญามาคิดว่าการกระทำอย่างนี้ เราไม่ชอบให้ใครมาทำกับเรา ดังนั้นเราไม่ทำกับใคร ถ้าเขาจะรู้ไม่เท่าทันเรา เราก็ไม่เอาเปรียบใคร เพราะตัวเรารู้ในใจของเราอยู่ตลอดเวลา เราพยายามทำให้ตัวเราเป็นคนเที่ยงธรรม เป็นคนมีน้ำใจกับเพื่อนฝูง กับคนใช้ กับใครก็ตามที่เราเจอจะเจอ

เมื่อฝึกไป ฝึกไป ในที่สุดเราก็เป็นคนมีน้ำใจ เป็นคนซื่อสัตย์กับตัวเอง เพราะใครฝึกอย่างไร ก็ได้อย่างนั้น เหมือนต้นไม้ที่ลำต้นยังไม่แข็งได้ที่ ถ้าขาดแสงสว่าง หรือมีสิ่งเบียดบัง มันก็เอนไปตรงโน้น เอียงมาตรงนี้

เพื่อแสวงหาแดด หรือหลบเลี่ยงสิ่งกีดบัง แต่ถ้าเราเอา
หลักไปปักตามไว้ และเอาเชือกไปผูกให้ลำต้นตรงติด
กับหลัก พอมันตรงจนลำต้นแข็งพอสมควรแล้ว ถึงจะ
เอาหลักออก มันก็เที่ยงตรงอยู่เช่นนั้น ตัวเราก็เหมือน
กันกับต้นไม้ ตอนนี้เป็นตอนที่ยังเป็นไม้อ่อน เลี้ยวไป
ทางไหน ใครเอาหลักมาผูกให้ตรง หรือเอาหลักคดๆ
เกี้ยวๆ มาผูก เราก็เป็นไปอย่างนั้น

ดังนั้น เราจึงต้องเอาสติปัญญาคอยกลั่นกรองว่า
สิ่งที่ฝึกฝนให้กับตัวเองนั้นเป็นหลักตรง หรือหลักคดๆ
เกี้ยวๆ ไม่มีใครทำให้เรา นอกจากเราทำให้ตัวเราเอง

วิชาความรู้ หรืออะไรๆ ทั้งหมด เป็นสิ่งที่ดูเหมือนกับ
ว่าเราแนะนำกันได้ อย่างสมมติ ครูบอกว่าถ้าจะไปสนาม
ม้า เราออกประตูถนนอังรีดูนังต์ แล้วเลี้ยวขวามือก็เดิน
ไปถึงสนามม้า ถ้าเราไม่ลองออกไปตามที่ครูบอก เราก็
ไม่รู้ว่า ที่บอกนั้นจะไปถึงสนามม้าหรือเปล่า สนามม้า
หน้าตาเป็นอย่างไร... ฯลฯ..

ทุกอย่างที่เราจะมาจะไม่เป็นประโยชน์แก่ตัวเราเลย
จนกว่าจะลงมือกระทำให้รู้ชัดด้วยตนเอง เมื่อเห็นและ
ได้หลักแล้วว่า จะทำอย่างไรกับตัวของเรา ก็เป็นเรื่อง
ของคุณที่จะไปฝึกฝน ทำให้ชำนาญชำนาญตั้งมุ่งหวังตั้งใจ
ต่อไปนี้ เราก็จะเข้าประเด็นที่ว่า การเป็นพยาบาล

ที่มีคุณค่า ควรคำนึงถึงอะไรบ้าง ดังที่บอกเมื่อ همینแล้ว
ว่า การเป็นพยาบาลไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยเพียงคนเดียว
หนึ่ง เราต้องเกี่ยวข้องกับร่างกายของผู้ป่วย สอง จิตใจผู้ป่วย
สองสิ่งนี้ต้องแยกจากกันให้ออก อย่าไปรวมว่า ตัวคนไข้
อยู่ตรงนี้ แปลว่าทั้งกายและใจอยู่ด้วยกัน เป็นของอัน
เดียวกันแล้ว

กายของคนบางคนเจ็บปวด ทรมานมาก แต่ใจ
ไม่เจ็บตามไปด้วย การพยาบาลดูแลก็ง่าย คนบางคน
กายเจ็บนิดเดียว แต่ใจเจ็บมาก คนไข้อย่างนี้เราปวดหัว
ตั้งตัวไม่ติด ถ้าเข้าใจผิดว่าคนไข้ที่อยู่ต่อหน้าเรา มีแต่รูป
กาย

เราต้องคอยเตือนตัวเองว่า เรามีหน้าที่ดูแลทั้ง
กาย ทั้งใจของคนไข้ ต้องศึกษาให้รู้ว่ากายมีพยาธิสภาพ
เจ็บป่วยแค่ไหน จะได้ให้การดูแลรักษาที่ถูกต้องตาม
พยาธิสภาพ และรายงานการเปลี่ยนแปลงให้หมอทราบ
ถูกต้อง ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักใจของเขาด้วยว่า เป็นใจ
แข็งแรงแรงอดทน หรือเอาแต่ใจ มีหรือไม่มีธรรมเป็นฐาน
ของใจอย่างไรบ้าง เราจะได้ระมัดระวังตัว เวลาไปเกี่ยวข้อง
กับเขา

สาม เกี่ยวข้องกับครอบครัว พ่อแม่ พี่น้องของคนไข้
คนเหล่านี้มีความหมายต่อการหาย หรือการทรุดของ

อาการคนไข้ เราจะไม่สนใจไม่ได้ ถ้าเราสนใจแต่คนไข้
อย่างเดียว โดยไม่เคยอธิบายให้ญาติได้รับฟัง และร่วมรู้
เลยว่า เรากำลังทำอะไรกับคนไข้ คนไข้เป็นอย่างไร ดี
ขึ้นหรือทรุดลง ญาติพี่น้องก็จะวิตกกังวล ไม่สบายใจ
คิดค้นเอาไปต่าง ๆ นานา บางทีเราทำดีช่วยเหลือคนไข้
เขาก็คิดไปว่าเราทำร้ายคนของเขา เมื่อเกิดความคลาง
แคลงใจเช่นนี้แล้ว เวลาเราจะทำอะไรกับคนไข้ เขาอาจ
ขัดขวาง หรือไม่ให้ความร่วมมือได้

สิ่งหนึ่งที่ครูขอรับรองพวกคุณคือ ให้ระลึกไว้เสมอ
ว่า ทั้งคนไข้ และผู้เกี่ยวข้อง กระจายต้องการคำอธิบาย
ทุกอย่างเกี่ยวกับความเจ็บไข้ ไม่ว่าเราจะคิดว่า เขารู้ตัว
หรือไม่รู้ตัว จะเป็นเด็กเล็ก เป็นผู้ใหญ่ หรือคนแก่เฒ่า
แม้จะเห็นว่า เขาเป็นคนพูดจาไม่รู้เรื่อง ไม่จำเป็นต้อง
อธิบายอะไร ก็อย่าคิดอย่างนั้น โปรดอธิบายให้ชัดเจน
ทุกครั้ง เป็นต้นว่า เราจะฉีดยาคนไข้ ก็บอกกับเขาก่อน
ว่า คุณคะดิฉันขออนุญาตฉีดยาเข้าตะโพก หรือเข้าใต้
ผิวหนัง หรือที่ไหน อธิบายให้เขาทราบ ให้รายละเอียด
เพิ่มเติมว่า จะเจ็บชั่วคราว ถ้าคุณไม่ตื่น ไม่เกร็งกล้ามเนื้อ
เนื้อ ก็เจ็บน้อย คือให้เขาเข้าใจและเตรียมใจไว้

บางครั้งคนไข้เคยมีประสบการณ์ที่ไม่ค่อยดีนัก
มาก่อน เลยเกิดความฝังใจกลัวไปหมด เกร็งจนแทบไม่

หายใจ พอเราไปแตะต้องตัวเขานิดหนึ่ง ก็ปิดป้องหรือ
ดิ้นหนี ทำให้เราให้การรักษาพยาบาลไม่ได้ หรือให้แล้ว
กลับกลายเป็นเหมือนเราไปแกล้งทำให้เขาเจ็บหนักขึ้น
ไปอีก

หลักประการสำคัญที่สุด ยิ่งกับเด็ก ยิ่งต้องอธิบาย
จนได้รับความยินยอมพร้อมใจจากเจ้าตัว แล้วจึงทำ ครู
เคยมีคนไข้เด็กผู้ชาย อายุสองสามขวบ ปกติเวลารับ
คนไข้ใหม่ เราต้องทำการทดสอบทูเบอร์คูลิน เพื่อให้
แน่ใจว่า เด็กไม่ได้เป็นวัณโรค การทดสอบนี้ ทำเป็น
ประจำทันทีกับคนไข้ที่รับไว้ในโรงพยาบาลทุกราย พอ
ถึงเวลาเยี่ยมดูอาการคนไข้ตอนเช้า ทั้งแพทย์ฝึกหัด ทั้ง
พยาบาล ทั้งนักเรียนแพทย์รีบฟ้องว่า เด็กคนไข้ไม่ยอม
ให้ทดสอบทูเบอร์คูลิน พอไปถูกตัวเข้าหึ่งตะหึ่งถีบหึ่ง
กัด ไม่มีใครกล้าเข้าใกล้ได้เลย ขณะที่ทุกคนเล่ายังไม่
ทันจบ เด็กยื่นเท้าสะเอวฟังกอยู่บนเตียง สีหน้าท่าทางบู
เอาเรื่อง จัดแจงขัดขึ้นว่า หมอตอบหน่อย เวลาเข็มฉีดยา
ยาถูกเนื้อเจ็บไหมเจ็บ ครูก็บอกว่า เจ็บสิ เด็กก็ซึกราด
ไปที่ประดาผู้คนที่กำลังเล่าให้ครูฟังว่าเขาร้ายอย่างไรบ้าง
พร้อมทั้งบอกว่า ฟัง..ฟัง..ฟัง..เอาไว้นะ ได้ยินไหม
หมอบอกอยู่เดี๋ยวนี้ว่า เจ็บ ทุกคนโกหกทั้งนั้น มาหลอก
ว่าไม่เจ็บ ไม่เจ็บ ไม่เจ็บ!

แสดงว่าเด็กเคยโดนใครบอกว่าไม่เจ็บหรือก เขา
ก็วางใจ เชื่อว่าไม่เจ็บ ครั้นเข็มเข้าไปในเนื้อแล้ว ปรากฏ
ว่ามันเจ็บผิวดาคด ประสบการณ์ครั้งนั้นจึงฝังใจเขาอยู่
พอใครจะไปแตะต้องตัว เขาจึงอาละวาดอย่างสุดฤทธิ์
เพื่อปกป้องตัวเอง

ครูเลยอธิบายให้เขาฟังว่า การที่เข็มถูกกับเนื้อเรา
นั้นมันเจ็บ แต่ความเจ็บไม่ได้มากจนเกินประโยชน์ที่ได้
รับ เพราะเราทำเพื่อช่วยให้เขาหายจากความเจ็บไข้ต่าง
หาก ครูถามเขาต่อไปว่า เขาเคยถูกยุงกัดไหม เขาก็บอก
ว่าเคย ก็ถามว่าเจ็บไหม เขาบอกเจ็บแต่ทนได้ ครูก็บอก
ว่า ที่เราจะทำกับเขา ก็เจ็บเท่ากับยุงกัดเท่านั้นแหละ
ถ้าเขาเหยียดแขนออกมาอย่างนี้ เราก็เอาเข็มเล่มน้อยๆ
ฉีดยาเข้าไปใต้หนัง ตรงท้องแขนให้เป็นตุ่มนูนเดียวเท่า
นั้นแหละ เขาจะได้สบาย หายกลับบ้านได้ และถ้าเขา
เชื่อฟัง ไม่ดิ้นระหว่างท่า มันก็เจ็บนูนเดียว ประเดี๋ยว
ก็หาย

ขณะที่ฟัง เขาทำท่าคิด จ้องตาเรา แล้วตัดสินใจ
อยู่พักหนึ่ง จึงกำมือแน่น ยื่นแขนออกมา แล้วบอกว่า
ไม่ต้องให้ใครจับเขา มาฉีดยุ่ได้เลย เขารับรองว่าจะอยู่
นิ่งๆ ครั้นแพทย์ฝึกหัดจะเข้าไปฉีดยุ่ เขาทำวงว่า เดี่ยว
ก่อน ขอถามอีกนึ่ด ที่ว่าเจ็บนี้เท่ายุงตัวโต หรือยุงตัว

เล็กกัด

ถ้าเราพูดกัน อธิบายกันให้เกิดความเข้าใจ คนไข้ก็น่าจะร่วมมือ ครูก็ตอบว่าถ้าเขาเป็นเด็กดี รักษาคำพูด อยู่เรื่อยๆ ก็เจ็บเท่ายุงตัวเล็กชนิดเดียวกัน แต่ถ้าเขาดีน ก็อาจกลายเป็นยุงยักษ์ไปได้ ทั้งๆ ที่เราไม่ได้แกล้งเขา

เขาก็นอนหลับโดย ไม่ต้องมีใครจับตัวไว้ และนั่งอยู่อย่างนั้น จนกระทั่งฉีดน้ำยาทุเบอร์คูลินเข้าไป ตอนจวนจะเสร็จ เขาคงเจ็บ เพราะแขนเริ่มสั่น และน้ำตาคลอ ครูรีบบอกว่า เสร็จเดี๋ยวนี้แล้ว คนเก่งที่สุดเลย เขาเลยยิ้มออกมา เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูถามเขาว่า ยุงตัวโตหรือยุงตัวเล็ก เขายืดอกบอก ตัวเล็กยิ่งกว่ายุงเสียอีก

ตัวอย่างเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องพูดจาอธิบาย ทำความเข้าใจกับคนไข้ทุกราย อย่าไปคิดเอาเองว่า เด็กตัวนิดเดียวแค่นี้ พูดไปก็ไม่ว่าเรื่อง หรือพอเขามีคำถาม ก็หงุดหงิดว่าเสียเวลา แล้วไม่ตอบไม่อธิบาย ทำให้สัมพันธ์ไมตรีระหว่างเรากับเขาเกิดขึ้นไม่ได้

ตัวครูเป็นหมอเด็ก ก็ชอบตกรางวัลเด็กด้วยห่อफी เวลาเขายอมให้เราเจาะเลือด เจาะหลังแต่โดยดี อย่าผลลออกไปนึกเขยวนนะว่า ถ้าเราสัญญาไว้ว่าจะให้ห่อफीเขา ครั้น

ทำเสร็จแล้ว ไม่ให้ก็ไม่เป็นไร ถ้าผลออกเช่นนั้น คราวหน้าจะไปทำอะไร ถูกตัวกันไม่ได้เด็ดขาด ทั้งข่วนทั้งกัดเลย ถ้าท้อฟฟี่เกิดหมด แล้วลงมาซื้ออีกก็ไม่มี เราต้องรักษาคำพูด โดยกลับขึ้นไปชี้แจงกับเขาว่า ขอโทษที่วันนี้บังเอิญที่ร้านไม่มีท้อฟฟี่ เย็นนี้หรือพรุ่งนี้ หรือเมื่อไหร่ สุดแล้วแต่กรณี จะเอามาใช้ให้ตามสัญญา ถ้าประพฤติเช่นนี้ รับรองว่า เรากับเขาเป็นเพื่อนกัน พุดกันรู้เรื่อง จะฉีดยาเจ็บ หรือทำอะไรหนักนิดเบาหน่อยก็ไม่โกรธกัน

ให้ระลึกไว้ว่า คนไข้มีหัวใจ และเขาย่อมอยากรู้ว่าตัวเองจะถูกตรวจ ถูกทำอะไรบ้าง

ในกรณีที่เด็กเข้ามาเพื่อรับการผ่าตัด เราเห็นตารางจัดไว้ว่า พรุ่งนี้เขาจะถูกผ่าตัด เย็นวันนี้ เราควรไปคุยกับเขา อธิบายให้รู้ตัวว่า พรุ่งนี้เขาจะผ่านขบวนการอะไรบ้าง เริ่มตั้งแต่เตรียมตัวจากหอผู้ป่วย ไปยังห้องผ่าตัด ไปดมยาสลบอย่างไร ก่อนดมยา ฉีดยาให้หลับก่อน หรือไม่ฉีดยา ผู้ที่ไม่ได้ยาฉีดให้หลับ เมื่อดมยาสลบ มักอันหายใจไว้ จนหยุดหายใจไปก็มี ถ้าได้อธิบายให้เข้าใจไว้ล่วงหน้า ปัญหาคงหมดไป คนไข้จะได้ไม่ต่อสู้กับการสูดดมยาเข้าไป หรือเมื่อฟื้นขึ้นมาแล้ว กลับมายุาสลบที่ค้างอยู่ และออกมากับลมหายใจ อาจทำให้อากาศใน

ห้องมีกลิ่นเป็นยาสลบไปได้ ถ้าห้องที่คนไข้อยู่คับแคบ เป็นห้องอับ หรือปิดหน้าต่าง การถ่ายเทลมไม่ดี พอคนไข้ฟื้น รู้สึกตัว ได้กลิ่นเข้าจะตกใจได้

ครูเคยมีคนไข้ผ่าตัดต่อมทอนซิล เมื่อกลับจากห้องผ่าตัดมาที่ตึก ตอนที่พยาบาลไปดู หมอไปดู คนไข้ยังหลับ บังเอิญมีคนไข้หนักอีกรายหนึ่งเพิ่งรับเข้ามา เราก็ไปติดพันกับคนไข้หนักรายนี้ ปรากฏว่าเขาฟื้นขึ้นมา ได้กลิ่นยาสลบที่กระจายอยู่ในห้อง ซึ่งตอนนั้นปิดหน้าต่างเอาไว้ เขาตกใจว่าใครจะทำอะไรเขา เพราะรู้สึกเหมือนไม่มีอากาศหายใจ จึงดิ้นและพยายามร้อง แต่เสียงร้องไม่ดังมาถึงพวกเรา พอครูเข้าไปดูเขา ปรากฏว่าเขาร้องเสียงจนกระทั่งเหนื่อยหอบ เหงื่อท่วมตัวหมดเลย ครูก็ตกใจถามว่า ทำไมเขาถึงต้องร้องและดิ้นอย่างนั้น เขาบอกว่า เขากลับ เพราะไม่มีอากาศหายใจ เขาเลยนึกว่าตัวกำลังจะตาย ครูก็ไปเปิดหน้าต่างให้อากาศได้ถ่ายเท และอธิบายให้เขาเข้าใจความจริง เขาก็สงบลง สักพักก็ถามว่า ทำไมไม่มีใครบอกให้เขารู้เสียก่อน เห็นหรือไม่ว่าเป็นความผิดของเรา ที่ลืม ไม่ได้เตรียมเขาให้พร้อม และก็ไม่ได้คิดว่า จะมีเหตุเช่นนี้เกิดขึ้น

คนไข้ทุกรายของเรา เราต้องศึกษาให้ทราบว่าเขาจะถูกส่งไปทำอะไรบ้าง หากเราไม่ทราบรายละเอียด

ก็ไปถามรุ่นพี่ หรือถามหมอเจ้าของไข้ว่า เขาจะถูกตรวจหรือรักษาอย่างไรบ้าง และการตรวจหรือรักษาเหล่านั้น มีกรรมวิธีเป็นอย่างไรบ้าง เราจะได้ชี้แจงอธิบายให้คนไข้ฟัง ให้เขารู้ตัว เตรียมตัวถูก ก็จะทำให้การดูแลเขาง่ายขึ้น ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น สำหรับคนไข้ธรรมดาทั่วไป

คนไข้อีกประเภทหนึ่ง คือประเภทที่เราคิดว่าเขาไม่รู้ตัว เลยมักพูดจาอะไรกันโดยไม่ระวัง มีคนไข้ที่ใช้ไตเทียม และหมอนึกว่าเขาจะตาย เสร็จแล้วเขาไม่ตายรอดมาได้ เล่าให้ฟังว่า ระหว่างที่เจ็บหนักนั้น เขานึกแต่ว่า ผ่ากชีวิตไว้กับหมอ กับพยาบาลเท่านั้น ไม่ได้นึกห่วงไปถึงพ่อแม่ลูกเมียเลย นึกว่ามีแต่หมอกับพยาบาลเท่านั้นเป็นที่พึ่ง ที่หวัง

ปรากฏว่าตอนที่คุณหมอนิฉินฉัยว่าเขาโคมาไปแล้ว พยาบาลเวรดีกรับเวรจากเพื่อนเวรบาย โดยถามอาการคนไข้ว่า คนนี้เป็นอย่างไร เวรบายรายงานว่าไม่รู้ตัวมานานเท่านั้น เท่านั้น อาการเป็นอย่างนั้นๆ คุณหมอพยากรณ์ไว้ว่าคงไม่ข้ามคืนนี้ และสั่งไว้ว่าไม่ต้องตาม

เขาเล่าว่า ประสาทหูของเขาได้ยินชัดเจนหมดทุกถ้อยคำ ความรู้สึกที่ว่าเรายังมีหมอ มีพยาบาลเป็นที่พึ่ง อันตรธานไปหมดสิ้น เหลือแต่ความรู้สึกข้อคนผมตั้ง

ชั้นทั้งศีรษะ รำพึงว่าโธเอ๋ย แล้วนี่เราจะเอาชีวิตเราไป
ฝากไว้กับใครล่ะ หมอบกับพยาบาลที่เคยนี้กว่า เขาจะดู
แลเราจนถึงที่สุด ก็ขีดเส้นตายให้แล้ว แสดงว่าอะไรเกิด
ขึ้น เขาไม่มาทำอะไรกับเราอีกแล้ว เพราะลงความเห็น
แล้วว่า อย่างดีเราก็พะงาบๆ ไปจนลานขาดไปเอง

คิดดูเถิด ถ้าเราเป็นคนไข้จะรู้สึกอย่างไร

เขาเล่าต่อไปว่า ดีใจที่ไม่ซ้อคตายไปเพราะคำพูด
นั้น หลังจากซาเปล็ยไปพักใหญ่ ก็ได้คิดขึ้นมาว่า จริ
นะที่พระสอนว่า ไม่มีใครจะเป็นที่พึ่งแก่เราหรอก เรา
ต้องเป็นที่พึ่งของตัวเอง เราก็นอนดูใจของเราไปก็แล้ว
กัน เพราะตอนนั้น ถึงจะพูดเท่าไรๆ ก็ไม่มีใครได้ยิน ทุก
คนลงความเห็นว่ เขาโคมาแล้ว ความที่อาการของโรค
หนักมาก จนกระทั่งเสียงก็ไม่ดังออกมาให้คนได้ยิน

ข้อที่ร้ายที่สุด คือว่า ร่างกายซาหนักเหมือนกับ
เป็นอัมพาตตายไปหมดแล้ว แต่ใจไม่ได้เป็นอัมพาตไป
ด้วย ใจไม่ได้โคมาไปด้วย ยังรับรู้ชัดเจนทุกอย่าง และ
ไม่ใช่แต่ร้ายนี้รายเดียว ครูได้ฟังมาหลายต่อหลายราย จน
แน่ใจว่า คนไข้ที่เราวินิจฉัยว่า ไม่รู้ตัว โคม่านั้น เป็น
แต่เพียงกายของเขา เขาเจ็บ เขาเหนื่อย จนร่างกายไม่
สามารถสื่อความหมายในใจให้เรารู้ ไม่สามารถช่วยตัว
เองเช่นสภาวะปกติได้ แต่ใจเขายังปกติ รับรู้ชัดเจน หู

ได้ยินเสียงที่เราพูด จมูกยังได้กลิ่น แล้วคิดดูเถิดว่า จะ น่ากลัวแค่ไหน

โปรดอย่าให้เราไปช่วยซ้ำเติม ให้เขาช็อคหนักขึ้นไปอีกเลย ถึงอาการของเขาจะทรุดหนักถึงขั้นไหน เรา คิดว่าเขารู้หรือไม่รู้ตัวแล้วก็ตาม ให้ลืมความคิดของเรา เสีย แล้วระวังคำพูดของเราเหมือนเขายังฟังเราออก รู้ ความทุกประการ เราจะได้สำรวจมระวังวาจา เป็นการ ฝึกนิสัยให้พูดแต่สิ่งที่เนียนหู ฟังแล้วเป็นมงคลแก่จิตใจ ให้ระลึกไว้ว่า คนไข้จะรู้หรือไม่รู้ไม่ใช่ปัญหา ถ้าจะทำ อะไรกับเขา ชี้แจงให้ทราบก่อนทุกครั้ง อย่าไปคิดว่า จะ เสียเวลา เราเหนื่อย คนไข้มากไม่มีเวลา เพียงนาที่สอง นาทินีแหละ ที่มีความหมายกับใจของเขา

ในคนไข้ที่กำลังกังวล ว่ารุ่น หรือสะสมสะสม ลือ ครึ่งหลับครึ่งรู้ เพราะความระโหยอ่อนเพลีย เราไปถึง ไม่พูดพาล่ามทำเพลง ก็มซึมฉืดยาจึกเข้าไป เขาอาจตกใจ จนฉวา เพราะไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ โปรดระมัดระวังสิ่ง เหล่านี้ มันอาจแลดูเล็กน้อย ไร้สาระ แต่สำหรับคน เจ็บหนัก ซึ่งทุกชิ้นส่วนของร่างกายเปราะบอบบางไป หมดด้วยพยาธิสภาพ มันไม่เล็กไม่น้อยเลย

คนไข้รายหนึ่งเล่าให้ฟังว่า ขณะเจ็บหนักจนไม่รู้ สึกตัวไปนั้น เพียงแค่ตัวของเขาไปทับถูกตะเข็บเสื้อ ก็

เกิดความเจ็บและปวดแสบปวดร้อนเหมือนอย่างกับว่า
สันตะเข็บเป็นลวด ที่เผาไฟจนร้อนแดง มานาบทับอยู่
เขาพยายามขยับยกตัวเพื่อพลิกออกจากตรงนั้น ก็ไม่มีแรง
ยกไม่ได้ พยายามเรียกให้ใครมาช่วย ก็ไม่มีแรงพูดให้
เกิดเสียงออกจากลำคอได้ ลองคิดถึงเวลาที่เขาต้องนอน
ทนอยู่อย่างนั้น อาจเพียงแค่สิบนาที แต่สิบนาทีในความ
รู้สึกที่เราทนไม่ไหวอีกแล้ว อาจนานเหมือนอย่างกับหมด
วันหมดคืนตลอดชั่วชีวิตก็ได้

หรือถ้าบังเอิญช่วย สิบนาทีนั้นเป็นสิบนาทีสุด
ท้ายของชีวิตเขา เขาตายไปด้วยความทุกข์ทรมานอย่างนั้น
เขาจะนึกตัดพ้อเราอย่างไรบ้าง

เมื่อเห็นคนไข้ซึ่งมีอาการดังกล่าวนี้ เข้าไปดูเขา
บ้าง สละเวลาให้เขา สังเกตดูว่า เขาต้องการอะไร อยาก
พูดอะไรกับเราบ้าง

หรือคนไข้ที่ถูกเจาะคอ และใส่หลอดโลหะสำหรับ
ช่วยหายใจเอาไว้ ทำให้เปล่งเสียงพูดไม่ได้ เขาอาจต้อง
ต้องการอะไร เราก็ละเลย เพราะไม่ได้ยินเสียงใจของเขาร้อง
เรียก

หรือคนไข้ที่หมอให้นำเกลืออยู่ แล้วเราไปคิดเอา
ว่า มีน้ำเกลือเต็มที่แล้ว คนไข้ข่มไม่ไหว ไม่กระหาย
แต่ความจริงที่คนไข้เล่าให้ฟัง ร้อยทั้งร้อยคนเลย จะบอก

ว่า รู้สึกในปากในคอแห้งผาก เป็นผุยผงไปหมดเลย และ
กระหายน้ำอย่างมาก เพราะอะไร เพราะความรู้สึกหิว
น้ำไม่ได้อยู่ที่ว่า ในตัวเราได้น้ำเพียงพอหรือไม่ หากอยู่
ตรงเยื่อในปากแห้งหรือไม่ ถ้าปลายประสาทที่เยื่อ
เหล่านี้รู้สึกแห้งเมื่อไหร่ จะเกิดกระหายน้ำเท่าเดียว ทั้งๆ
ที่คนไข้ได้น้ำเกลืออยู่

ดังนั้นในคนไข้ที่ให้น้ำเกลืออยู่ หรือคนไข้หลัง
ผ่าตัดที่ยังห้ามทุกอย่างทางปาก ต้องคอยดูแลไม่ให้ในปาก
และลำคอแห้ง โดยเอาน้ำแข็งก้อนเล็กๆ ให้อมเป็นครั้ง
คราว หรือเอาผ้าก๊อชชุบน้ำพอชุ่ม วางไว้ที่บริเวณปาก
ให้เกิดความรู้สึกชุ่มชื้น หรือเอาเกลือเซอรินบอแรกซ์ ป้าย
ในปากให้ทั่ว

ถ้าเขายังร้องขอน้ำอีก ก็อาจใช้ที่หยดยา หยดน้ำ
ลงในปากให้เขา พอกลืนลงไปก็ควคอกให้ชุ่มบ้าง ขณะ
เดียวกัน ก็อธิบายให้เขาเข้าใจว่า น้ำเกลือที่ให้เข้าไปทาง
เส้นเลือดนั้นเพียงพอสำหรับความต้องการของร่างกาย
แต่ที่ยังรู้สึกกระหายตลอดเวลานั้น เป็นเพราะรีเฟล็กซ์
ของเยื่อช่องปากและคอ

เมื่อเข้าใจเหตุผลแล้ว จิตใจจะค่อยทนได้ขึ้น ไม่
อย่างนั้นเราไปบอกว่า ก็คุณได้น้ำเกลือเห็นๆ อยู่แล้ว ยัง
ร้องหิวน้ำอะไรกันอีก คนไข้ไม่เข้าใจ ดีไม่ดีโกรธเราเข้า

ไปอีก

เคยมีคนไข้ที่ผ่านประสบการณ์อย่างนี้ เล่าให้ครูฟังว่า มีความรู้สึกอยากชกหน้าทั้งหมดทั้งพยาบาลให้หมดเลย พร้อมทั้งคิดว่า สักวันหนึ่งเถิด ขอให้ทั้งหมดและพยาบาลพวกนี้โดนให้น้ำเกลืออย่างเขาบ้าง จะได้ว่ารู้ว่ามันยังหิวน้ำอย่างไรบ้าง

เมื่อคนไข้ไม่เข้าใจเหตุผล หรืออาการที่เกิดขึ้น และเราไม่ชี้แจงอธิบาย เขาย่อมคิดว่า เราไม่มีน้ำใจกับเขา แต่จริงๆ แล้ว ที่เราห้าม เพราะเหตุว่า ถ้ากินน้ำเข้าไป หลังพื่นจากผ่าตัด อาจสำลักหรืออาเจียน เกิดผลแทรกซ้อนเช่นปอดบวมได้ ถ้าคนไข้เข้าใจตามนี้แล้ว ก็หมดปัญหา

บางที่เราลืมนึกไปถึงข้อเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ เขาคิดไปทาง เราคิดไปทาง มีภานิตว่า ถนนไปสู่เวจี สามารถปลุกด้วยความปรารถนาดีได้ ก็เพราะอย่างนี้แหละ เราปรารถนาดีกับเขา แต่เขานึกว่าเราทำให้เขาทรมาน ทำให้ตายเร็วขึ้น

ถ้าเราทำดีที่สุดแล้ว แต่คนไข้หงุดหงิด เอ็ดตะโร หรือโกรธเรา อย่าไปโกรธตอบเขา ยอมรับผิดชอบ ขอโทษ และขอร้องให้เขาอธิบายถึงเหตุผลที่โกรธ บางทีจะเป็นเรื่องน่าเข้าใจอย่างนี้ก็ไม่ถึง

ครั้งหนึ่ง ครูไม่ทราบว่ ในตำบลนั้นไม่เคยรู้ว่า เราให้น้ำเกลือเด็กทางเส้นเลือดที่ศีรษะได้ พ่อแม่พาลูก อายุสองขวบ ต้องเดินจนต้องให้น้ำเกลือมา ครูก็ให้น้ำเกลือลูกเขาทางเส้นที่ศีรษะ แล้วก็ไม่ใช่ใจว่า ทำไมแม่จึงร้องไห้ไม่ยอมหยุด ตอนแรกเมื่อมาถึง เขาร้องให้กลัวว่าลูกจะตาย เราบอกไม่เป็นไรหรอก พอให้น้ำเกลือแล้ว เดี่ยวลูกก็จะดี เดี่ยวลูกหยุดถ่ายท้อง ได้นำเข้าไป แล้วก็ดีขึ้น จนเป็นปกติ เขายังร้องไห้ใหญ่

อีกชั่วโมงเศษ ไปดูอาการ เด็กหลับเป็นปกติ แต่แม่กลับร้องไห้มากขึ้นไปอีก เลยซักสงสัยจนต้องถามมันเรื่องอะไรกัน ปลอดภัยกันอยู่นาน แม่จึงสารภาพว่าสงสารลูก ประเดี๋ยวหัวคงจะโตขึ้น โตขึ้น จนเหมือนเด็กหัวมารที่แม่อุ้มไปขอเงินตามงานวัดนั้นแหละ เพราะคูสิ น้ำเกลือขวดตั้งแค่นี้ ใส่เข้าไปอยู่ในหัวลูก

เห็นไหมว่า เขาไม่ใช่ใจว่า น้ำเกลือที่ให้เข้าไปนั้น ไหลเวียนไปตามเส้นเลือดทั่วตัว เขานึกว่ามันไปค้างอยู่ในศีรษะ เพราะเคยเห็นเด็กหัวโตตามงานวัด เลยคิดปรุงไปต่างๆ นานา จนเกิดอุปาทานว่า หัวลูกโตขึ้นเรื่อยๆ กว่าน้ำเกลือจะหมดขวด คงโตเหมือนกับที่เขาไปออกงานวัดนั้นแหละ

ครูนึกไม่ถึงจริงๆ ไม่เคยคิดเลยว่า ใครจะคิดอย่าง

นั้นได้ ก็เลยอธิบายกับเขาว่าไม่ใช่ ที่ให้ผีให้เข้าไปในเส้นเลือด เหมือนอย่างกับเส้นที่แขนของเขา และน้ำเกลือจะค่อยๆ ซึมซาบไปทำให้เด็กที่เหี่ยว ตาลึกโหล เพราะถ่ายท้องสิบครั้ง ยี่สิบครั้ง ค่อยๆ มีน้ำชุ่มขึ้นมา เนื้อหนังไม่เหี่ยว และจะมีแรงลุกขึ้นวิ่งได้ ไม่เชื่อก็คอยดูไปสิ

เขาเริ่มเข้าใจ ถึงจะยังไม่วางใจนัก แต่ก็หยุดร้องให้พอวันรุ่งขึ้นก็หมดสงสัย เพราะความจริงเป็นอย่างที่เราอธิบาย

ด้วยเหตุดังนี้แหละ เราจึงต้องถาม ต้องพูดกับเขาให้เข้าใจกันทุกครั้งที่จะทำอะไร อย่าไปนึกว่า พอถึงเวลา เราก็เอาถ้วยยาไปวางไว้ให้คนไข้ เป็นอันจบหน้าที่พยาบาลแล้ว การเอาถ้วยไปส่งให้คนไข้ ไม่ต้องพยาบาลทำก็ได้ ใครๆ ทำก็ได้ แต่อย่างที่ครูอธิบายมาแล้ว เราจะต้องดูจนคนไข้กินยาหมดเรียบร้อย ตามอาการว่าเป็นอย่างไรบ้าง สังเกตว่าเขามีอาการอย่างไร เปรียบเทียบกับครั้งก่อนที่เห็นเขา คอยดูว่า เอ๊ะ...คนไข้ก็ดีขึ้นแล้ว หมอก็มาตรวจดูอาการ ให้ยาแล้ว ทำไมญาติพี่น้องถึงได้นั่งร้องไห้กันระงม เหมือนอย่างกับคนไข้กำลังจะตายอยู่เดี๋ยวนี้ มันต้องมีอะไรผิดปกติ เราต้องซักไซ้ให้ได้ว่า มันเรื่องอะไรกัน เพราะความเข้าใจของแต่ละคนมีประหลาด พิศดารที่เรานึกไปไม่ถึง

ครูไม่เคยกล้าคิดเลยว่า เรารู้หมดแล้ว ถึงจะจบ
มายี่สิบห้าปี ก็คิดว่าเราเหมือนหมอเพิ่งจบใหม่ทุกวัน
เพราะคนไข้และญาติสามารถคิดอะไรชนิดที่เราคาดไม่ถึง
ถึง จนนึกว่า ยังมีอย่างนี้ด้วยหรือที่เขาจะคิดกันไป

บางที่เราอธิบายจนหมดไส้หมดพุง คิดว่าปิดช่อง
โหว่หมดแล้ว แต่ไม่หมด ยังมีอีก ที่เรานึกไม่ถึง และ
พอฟังความคิดของเขาแล้ว มันน่าตกอกตกใจจริงๆ ถ้า
เราไม่อธิบายให้เขาเข้าใจตามความจริง เขาคงกินไม่ได้
นอนไม่หลับไปตลอดทั้งคืนนั้น

ของบางอย่าง เราเห็นเป็นเรื่องจิบจ้อย แต่มันไม่
จิบจ้อยสำหรับภาวะที่เขากำลังประสพ จากความหวั่น
วิตกไปต่างๆ นานา เราก็ไม่รู้ในใจของเขาว่า ต้องการ
ให้อธิบายอย่างไร ทางที่ดีคือ ถ้ามเขาตรงๆ การที่เรา
คุย ชักถามเขา ดูเขาม้างเป็นระยะๆ จะช่วยผ่อนคลาย
ทำให้เขาสบายอกสบายใจขึ้น

*คุณค่าของพยาบาลอยู่ตรงนี้ ตรงหัวใจ ตรงความ
ละเอียดรอบคอบ สังเกตดูว่า ทุกอย่างเรียบร้อยจริง หรือ
มีอะไรที่พิกลๆ อยู่*

เมื่อประสบปัญหาจากรายที่หนึ่งแล้ว พอเจอราย
ใหม่ที่ปัญหาอย่างเดียวกัน เราก็พอรู้ว่า เขาคิดอย่างไร
กลัวอะไร กังวลเรื่องอะไร หรืออยากได้อะไร เราก็

ค่อยมั่นใจในตัวเอง พอจะบอกแนะเขา ให้เขาค่อยสบายใจขึ้น

คนใช้บางคนไม่รู้จะถามอะไรเรา และก็ไม่ได้ว่าที่กังวลอยู่นั้นคือเรื่องอะไร เพราะเขาสับสนจนกระทั่งเรียบเรียงเป็นคำพูดไม่ได้ ถ้าเราไปหงุดหงิดกับเขา เขายังประสาทหนักขึ้นไปอีก ยึดเข็ญ อดทน ให้ความรักกับเขา เอื้อน้ำใจให้เขาค่อยอุ่นใจ คลายใจลงบ้าง

ถ้าเราพูดอะไรไปแล้ว คนใช้เกิดไม่พอใจ ทำท่าทางเป็นยักษ์เป็นมารไล่ หรือตำหนิติเตียนวิพากษ์วิจารณ์เรา ก็อย่าเพิ่งไปหงุดหงิดตอบ ฟัง ฟังเขาด้วยใจที่สงบเป็นกลาง เพราะเรามองจากแง่ของเรา เราก็ว่ารอบคอบหมดแล้ว เขามองจากแง่ของเขา เห็นเป็นอีกอย่างหนึ่ง เหมือนอย่างกับเราหยิบเหรียญบาทขึ้นมา มองทางหน้าที่มีรูปในหลวง เราก็เห็นแต่รูปในหลวงเต็มทั้งหน้านั้น แต่เราไม่เคยพลิกอีกหน้าหนึ่งมาดูว่า หน้านี้เป็นรูปครุฑ หรือเรือหงส์

ของทุกอย่างมีสองด้าน ด้านหัว ด้านก้อย มีแง่คิดที่ต่างกัน ที่เรานึกว่ารู้หมดแล้ว ความจริงเรารู้เพียงด้านเดียว หรือเสี้ยวหนึ่งของด้านเดียวด้วยซ้ำไป ดังนั้นทำใจให้ว่างๆ ฟังเขาก่อน ถ้าเราทำใจว่ารู้หมดแล้ว ใจของเราจะปิด เขาพูดมา เราก็ไม่ได้ยิน เพราะมัวฟังแต่

ต้องความคิด ความยึดของตัว เลยกู้กันไม่รู้เรื่อง

เมื่อทำใจว่างๆ ฟังเขาพูดจนจบหมดแล้ว และเราไม่ได้เป็นอย่างที่เขาเข้าใจผิด เราก็อธิบายให้เขาแน่ใจมันใจ เปลี่ยนมาเข้าใจอย่างที่ถูกต้องเสีย เมื่อเข้าใจถูกต้อง เขาก็สบายใจ ขอโทษเรา หรือถ้าเขาไม่มีมารยาท ไม่ขอโทษ เราก็ไม่ต้องไปคุมแค้นเขา ให้นึกแต่เพียงว่า เรามีหน้าที่ไว้เพื่อ ดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยไข้ เพราะเขาเหมือนคนหลงทาง ไม่รู้ที่มาที่ไปของตน

ถ้าคิดได้อย่างนี้ เราก็จะไม่ไปตั้งความหวังว่า เมื่อทำดีกับเขา อย่างน้อยที่สุดเขาควรขอบใจเรา เราต้องเห็นถึงความเสียสละ เหนื่อยยากของเรา ถ้านึกถึงอย่างนั้น ในใจเรามีแต่ทางขาดทุน เพราะพอคนไข้ลืมขอบใจเรา หรือลืมแสดงความรู้ในบุญคุณ เราก็หงุดหงิด ใจพาลว่า ฉันเหนื่อยจะตาย เมื่อคืนอยู่เวรไม่ได้นอน วันนี้นัดคนไข้ยังหนักอีกตลอดวัน ไม่มีเวลาแม้จะลงนั่งสักอึดใจ คนไข้แต่ละคนก็แสนจะไม่น่าใจ ถ้านึกอย่างนั้น เราทำทุกข์ทำโทษให้ตัวเอง ให้นึกใหม่ว่า เขาจะขอบใจหรือไม่ขอบใจเรา แต่ใจของเรารู้ว่า เราได้ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์แล้ว เราก็สบายใจ ยินดี อิ่มใจ

ถ้ารู้จักว่าความสุขของการเป็นผู้ให้ เป็นอย่างไร เราก็จะมีความสุขสบายใจในการทำงานของเรา โดยไม่ไป

กะเกณฑ์ว่า เขาจะต้องตอบแทนอะไร การที่ให้อะไรใคร แล้วหวังว่าจะได้นำใจหรืออามิสตอบ ยังเป็นกิริยาของเด็ก ดูเด็ก ๆ ลูกหลานที่บ้านเรา..ฉันให้ขนมเธอแล้วเธอมีอะไรต้องให้ฉันนะ.. ถ้าเรายังเป็นอย่างนั้นอยู่ เราจะไม่มีความสุข

ต้องหัดตัวเองให้มีความสุขกับการจาคะ ให้ สละออกไป เมื่อให้แล้ว เห็นเขามีความสบาย ความสบายอันนั้นแหละ คือสิ่งที่เขาตอบแทนให้แก่เรา ไม่จำเป็นที่เขาจะต้องทำอะไร หรือพูดอะไรกับเรา

ครูอ่านพบในหนังสือฝรั่ง พูดถึงคำว่าพยาบาล คือ nurse หมายถึง

อักษร n คือ neatness ความหมัดจดเรียบร้อย

อักษร u คือ usefulness การเป็นประโยชน์

อักษร r คือ responsibility มีความรับผิดชอบ

อักษร s คือ sacrifice การเสียสละ

อักษร e คือ encouragement ปลุกปลอบ ให้กำลังใจ

ถ้ามองอย่างนี้ เราก็พอเห็นว่า การเป็นพยาบาลของเรา ควรมีความหมัดจดเรียบร้อย นอกจากเครื่องแบบจะขาวสะอาด หมัดจด สบายตาผู้พบเห็นแล้ว จิตใจก็ต้องสะอาดหมัดจดเรียบร้อยด้วย ไม่สะสมความหงุดหงิด

กับข้อ หรือความรู้สึกเบื่อหน่าย ราคาคณคนไข้ เป็น
ความสบายใจแก่ผู้ได้วิสาสะ

ฝึกคนให้เป็นประโยชน์กับคนไข้ กับเพื่อนร่วมงาน
ผู้บังคับบัญชา ตลอดจนคนข้างเคียง ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน
กระตือรือร้นคิดว่า มีอะไรบ้างที่เราจะช่วยทั้งกายทั้งใจผู้
อื่น ให้เขาสะดวกสบายขึ้น โดยการช่วยเหลือนั้นๆ ไม่ขัด
ต่อหน้าที่และนำปัญหามาสู่เราภายหลัง

มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของเรา ใช้สติ
ปัญญาขบคิด หาช่องทางที่จะปฏิบัติกิจการให้ลุล่วงไป โดย
ไม่กระทบกระทั่ง ขัดใจผู้เกี่ยวข้อง ถ้าจำเป็นต้องขัดใจ
เพื่อคุณความดีและประโยชน์ของเขา ก็ต้องยืนหยัดกล้า
หาหนทางที่จะปฏิบัติสิ่งนั้นๆ ให้ลุล่วงต่อไป

เสียสละ เสียสละความสุขส่วนตัว บางครั้งกำลัง
รับประทานอาหาร มีคนไข้หนักหนา ก็ต้องกระวีกระวาด
ออกไปดูแล เสียสละเวลาพักผ่อน บางวันเราไม่ได้เตรียม
ว่า งานจะหนัก จะมากอย่างนี้ เช่น เกิดมีคนไข้หนัก
หลายคน เราก็ช่วยกันคนละไม้คนละมือ ไม่ได้นึกว่า ถึง
เวลาฉันลงเวรแล้ว คนไข้จะหนักอย่างไร เธอรับเวรก็
ทำไปสิ สิ่งใดพอจะช่วยแบ่งเบาเขาได้ ก็ช่วยไปก่อน
นอกจากนั้นก็พยายามฝึกฝนตน สละความมีตัวตน ความ
ยึด ศักดิ์ศรี ที่เป็นกิฐิมานะออกไป สุภาพอ่อนน้อมต่อ

ผู้ร่วมงานและคนไข้ ไม่รู้ทางพองตนว่าสำคัญอย่างนั้น สำคัญอย่างนี้

เป็นผู้ปลุกปลอบ ให้กำลังใจแก่คนไข้ ถ้าสามารถ พูดอะไรที่พอจะเป็นกำลังใจให้คนไข้ไม่รู้สึกร้อแท้ สิ้นหวัง เราก็พูด แต่ไม่ได้หมายความว่า พูดคำไม่จริงกับเขา เป็นต้นว่า คนไข้เป็นมะเร็ง แล้วเราไปบอกว่า ไม่เป็นอะไรหรอก อีกไม่กี่วันคุณก็หาย อย่างนั้นไม่เรียกว่า เป็นกำลังใจ

เราอาจพูดกับเขาว่า คนอื่นที่อาการหนักกว่าคุณยังมี เขายังไม่สิ้นหวัง เบนความสนใจให้เขาไปมองดูคนอื่นบ้าง คนบางคน พอเจ็บป่วย จะเอาตัวเองเป็นแกนศูนย์กลาง แล้วคิดว่าตัวเองเจ็บมากที่สุด ถ้าเราหิยยกผู้อื่นที่เจ็บมากกว่า มาเปรียบเทียบให้เห็น เช่นผู้ป่วยเตียงข้างนี้ กลั้นอุจจาระปัสสาวะไม่ได้ คุณยังดีกว่าเขา กลั้นถ่ายได้ตามใจ เขาจะได้หันไปมองว่า ไช้เนะ คนอื่นที่ทุกข์กว่าตัวเขาก็คงมี ไม่ใช่เขาคนเดียว...เขาจะได้ได้คิด ไม่โวยวาย ดีโพยดีพายจนขาดสติ

หรือถ้าสามารถนำหลักธรรมมาพูดชะโลมใจ ให้เขาเอาความเจ็บไข้เป็นหินลับสตีปัญญา พอรู้สึกเจ็บตัว แทนที่จะเอาใจไปเจ็บตัว ก็แยกใจเอาไว้ที่ใจ แล้วมองดูความเจ็บ เพราะเจ็บคราวต่อไป อาจเป็นมากกว่านี้ก็ได้

ถ้าไม่ฝึกซ้อมไว้แต่เนิ่นๆ เช่นนี้ เราจะคุมครองตัวเอง
ให้ปลอดภัยได้อย่างไร แล้วแต่จะหาอุบายอะไรก็ได้ มา
เปรียบเทียบให้คนไข้ ป้ายเบนความสนใจออกไปจาก
ความเจ็บปวดเสีย

ตัวเราเองก็เหมือนกัน เวลาที่เจ็บ ถ้านึกถึงเรื่อง
อะไรเพลินเสีย ความเจ็บก็ทุเลาไปได้เหมือนกัน สมมติ
ถ้าปวดฟันขึ้นมา เราไปเฟ่งนึกแต่ว่า ปวดฟัน--ปวดฟัน
--เลยยิ่งปวดจนกระทั่งจิตใจรุ่มร้อนระส่ำระสายหมด
แต่ถ้าทำใจ นึกว่า ไซตอนี่ปวดฟัน แต่ยังไม่ไปหาหมอฟัน
ไม่ได้ ทำอะไรมากกว่านี้ก็ยังไม่ได้ เพราะขณะนี้เฟ่ง
เที่ยงคืน ลองหาหนังสือที่เคยชอบมาอ่าน ถ้าทำอะไร
ที่เพลินๆ เสีย บางทีความปวดฟันก็เบาบางไปได้

ใจของคนทุกคน ถ้ามีที่เกาะที่อาศัยที่ขอบพอเสีย
แล้ว ก็มักเพลิน ไม่ไปจดจ่อหมกมุ่นกับสิ่งอื่น ถ้าเรามี
อะไรช่วยคนไข้ให้เบื่อบาน ลืมความเจ็บความไข้ของเขา
เสียได้ เขาจะอารมณ์ดีขึ้น เมื่อจิตใจมีกำลังขึ้นแล้ว โรค
ที่หนักหนา ก็กลายเป็นเบาไปได้

สมัยหนึ่ง เราคิดกันว่า คนไข้ในห้องไอซียู หรือ
หออภิบาล ไม่ควรใช้เจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลเกี่ยวข้องเลย จะ
ช่วยให้ลดการติดเชื้อลงได้ เพราะการมีคนเข้าออกอยู่เสมอ
ถึงจะใส่เสื้อคลุมปราศจากเชื้อทับ มีการระวังป้องกัน

อย่างรัดกุมแล้วก็ตาม ก็ยังไม่สะดวกเท่าที่ต้องการได้ จึงตกลงกันว่าจะใช้เครื่องมือ ทำการจดบันทึกอาการเปลี่ยนแปลงของคนไข้ทั้งหมด เป็นต้นว่าต้องการวัดความดันเลือด ก็มีเครื่องวัดความดันผูกติดกับแขนคนไข้ไว้ เมื่อกดปุ่มบังคับ ความดันก็ปรากฏเป็นเส้นกราฟบนจอเครื่องโทรทัศน์ คลื่นหัวใจ อัตราเต้นของหัวใจ อัตราชีพจร... ฯลฯ... ก็บันทึกด้วยวิธีดังกล่าวนี้เช่นกัน

ผลปรากฏว่า อัตราของการติดเชื้อลดลงจริง แต่คนไข้ไม่ค่อยดีขึ้น หายจากโรคช้ากว่าควร จิตใจหดหู่ ทอดอาลัย คนไข้บ่นว่า ทั้งวันทั้งคืนเห็นแต่ฝาห้อง และกราฟทั้งหลายวิ่งขึ้นๆ ลงๆ อยู่แค่นั้น ไม่ได้สัมผัสกับผู้คนเลย ญาติหรือคนข้างเคียงมาเยี่ยม ก็แค่เห็นกันผ่านกระจกแก้ว จะพูดกันก็ได้ยินเสียงผ่านเครื่องขยายเข้ามาทางลำโพง ความรู้สึกในจิตใจไม่อบอุ่นเหมือนเวลาได้เจอตัว พูดคุยกันจริงๆ แตะต้องกันได้อย่างปกติ เมื่อเวลาผ่านไป การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจเริ่มชัดเจนขึ้น จิตใจหดหู่ วิตกกังวลคิดไปว่า อาการของตนคงร้ายแรง หหมดทางหาย แม้เจ้าหน้าที่จะอธิบายเหตุผลให้ทราบตั้งแต่ต้น กำสังใจก็ตกต่ำลงเรื่อยๆ

บางราย แผลผ่าตัดซึ่งปกติควรติดภายในเจ็ดวัน ก็ปรากฏว่า ต้องใช้เวลาถึงสิบวัน ครั้นให้กลับบ้านได้

เกิดแผลปริ หรือมีปัญหาแทรกซ้อนขึ้น ทำให้สรุปได้ว่า ถ้าเราจะสามารถนำเทคโนโลยีอย่างที่ยกข้อมมาบริการคนไข้แทนพยาบาลได้ เราก็ไม่สามารถปลุกกำลังใจของคนไข้ให้รู้สึกกระตือรือร้น อายากหาย อายากกลับเป็นปกติได้

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จิตไร้สำนึกผูกพันกับหมู่พวกผู้ใกล้ชิด เมื่อใดที่ถูกแยกไปกักตัวโดดเดี่ยว พลังชีวิตจะอับเฉา จนกลายเป็นโรคจิต ซึมเศร้า แยกตัวจากสิ่งแวดล้อม เบื่ออาหาร หมดความสนใจที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไป

ครูขอฝากข้อคิดไว้ว่า สิ่งที่กระตุ้นให้คนไข้รู้สึกมีกำลังใจ มีความหวัง เกิดพลัง อายากมีชีวิตอยู่ต่อไป คือความสำเร็จ หรือคุณค่าของการพยาบาลที่คั่นั่นเอง ไม่มีเทคโนโลยีใดจะมาทดแทนคุณค่าอันนี้ของพยาบาลได้ โปรดอย่าละเลยความสำคัญข้อนี้ แล้วปล่อยตัวเองให้กลายเป็นหุ่นยนต์ไป เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว ใครเล่าจะทำให้คนไข้ได้รับสัมผัสถึงความเมตตา ใส่ใจ ห่วงใย การตามไต่ทุกข์สุข ให้ความช่วยเหลือ ปลดเปลื้องความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน ความหวั่นกลัว วิตกกังวลต่างๆ นานา ได้สมมาเสมอ เต็มที่เท่าโอกาสที่พยาบาลมี สำหรับดูแลอยู่ใกล้ชิดคนไข้ที่สุด

ครูขอฝากสิ่งเหล่านี้ไว้กับพวกคุณทุกคน ทุกคน
วิชาชีพของเราเปรียบไปแล้ว เป็นงานที่น่าอิจฉาที่สุด คน
ส่วนใหญ่ต้องแบ่งเวลา ปลีกตัวไปวัด หาโอกาสไปทำบุญ
ตักบาตร แต่เราไม่ต้องทำเช่นนั้น เพราะโรงพยาบาลคือ
วัดของเรา พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ผู้ใดอุปัฏฐากดูแล
คนเจ็บไข้ ก็เหมือนได้ดูแลเรตถาคต ดังนั้นสิ่งใดก็ตาม
ที่เราทำให้คนไข้ ก็เท่ากับเราทำถวายพระพุทธเจ้า โรง-
พยาบาลก็คือวัด ที่เราสามารถใส่บาตร ทำบุญ อุปัฏฐาก
ใกล้ชิด ดูแลปฏิบัติต่อพระพุทธองค์อยู่ทุกๆขณะที่เรา
ตั้งใจ เต็มใจ ใส่ใจทำงานของเราด้วยความเสียสละ
จากระความสุข ความเห็นแก่ตัวตนออกไป

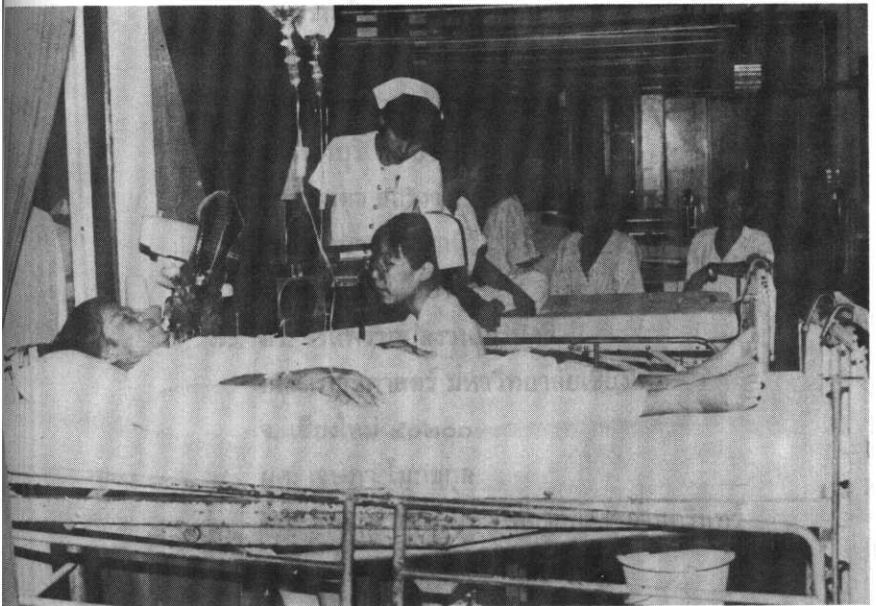
คนอื่น ๆ อยากทำ ก็มาทำอย่างเราไม่ได้ แล้วทำไม
เล่า เมื่อมีโอกาสดีอย่างนี้แล้ว เราจึงละเลยมันไปเสีย
ปล่อยให้โอกาสทองอย่างนี้หายหกตกหล่นไปโดยเปล่า
ประโยชน์

ครูหวังว่าลูกศิษย์ทุกคน ทุกคนของครู จะจบไป
เป็นพยาบาลที่ดี มีคุณค่า มีจริยธรรม มีใจดวงาม ที่
คนไข้ทั้งหลายชื่นใจ อยากฝากชีวิตเอาไว้ด้วยความสนิท
วางใจ

๕. สัจจะวาจา
ทำใจให้สงบ และ สัจจะวาจา

สิ่งที่กระตุ้นให้คนไขู้สึกมีกำลังใจ มีความหวัง
เกิดพลัง อยากมีชีวิตอยู่ต่อไป
คือความสำเร็จ หรือคุณค่าของการพยาบาลที่ดีนั่นเอง